

MUSIK- HÖGSKOLAN I MALMÖ

EXAMENSARBETE 15hp

Höstterminen 2022

Kompletterande Pedagogisk Utbildning Musik

Jens Clarberg

Instrumentet och Jag

En studie om hur fem manliga gymnasieelever valt sina huvudinstrument.

Handledare: Adriana Di Lorenzo Tillborg

Sammanfattning

Instrumentet och jag - En studie om hur fem manliga gymnasieelever valt sina huvudinstrument.

I denna studie har fem manliga gymnasieelever intervjuats med syfte att skapa en bättre förståelse för hur unga människor väljer huvudinstrument. Ambitionen var att synliggöra faktorer som har varit inflytelserika i deras val av huvudinstrument för att vi lärare ska kunna arbeta aktivt med att vidga unga människors intresse för musik. Datainsamlingen skedde genom enskilda semistrukturerade intervjuer med gymnasieelever vid estetiska programmet. Intervjuerna spelades in, transkriberades och analyserades tematiskt.

I resultaten avslöjades det att framför allt manliga familjemedlemmar har stort inflytande på informanternas val av huvudinstrument, samt visades ett samband mellan kön och homogena förebilder. Vidare visade resultaten att instrumentens fonetiska och kinestetiska egenskaper samt informanternas självuppfattning vad gäller skicklighet på instrumentet även var betydelsefulla faktorer. Slutsatserna är att det finns etablerade relationer mellan kön och val av huvudinstrument vilket speglas i elevernas syn på instrument, genrepraktik och normer i den undervisning de har tagit del av. Informanternas utsagor tyder på att inflytelserika faktorer var orelaterade till grundskolan som i stället ansågs oinspirerande. Ett aktivt arbete mot en förbättrad musikundervisning i grundskolan bör därmed göras för att kunna vidga alla elevers musikaliska intresse.

Nyckelord: *huvudinstrument, kön, musik, genrepraktik, motivation, musikutbildning*

Abstract

The instrument and I - A study of how five male sixth-form students have chosen their main instruments.

In this study, five sixth-form college students were interviewed in order to create a better understanding of how young people choose their main instrument. The aim was to make visible the factors which were influential in the informants' choice of instrument in order for teachers to be able to actively work with broadening young people's perspective on music. The collection of data was done through individual semi-structured interviews with college students at the arts programme in Sweden. The interviews were recorded, transcribed and then analysed thematically.

In the results it became apparent that the male family members were particularly influential on the informants' choice of instrument. The results also showed a correlation between sex and homogeneous role models. Furthermore, the results showed that the phonetic and kinaesthetic properties of the instruments were also of importance in their choice of instrument. In conclusion the results show that there are established connections between gender and choice of instrument. This was reflected in the students view of instruments, practice of genre and norms in the music education they had partaken in. The informants' statements show that their main influences have been from factors outside of the school environment, which was described as uninspiring.

An effort towards a better music education must thus be made in order to widen all students' musical interests.

Key words: *main instrument, music, gender stereotypes, practice of genre, motivation, music education*

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
2. Syfte och Frågeställningar	10
3. Resultat av litteratursökning	11
3.1 Relation mellan kön och instrument	11
3.2 Genrepraktik	13
3.3 Tidigare musikutbildning.....	15
3.3.1 Roller och normer i klassrummet.....	17
3.4 Inflytandet av familjemedlemmar och vänskapskretsar	18
3.5 Personliga kopplingar till instrument och musik	19
4. Metodkapitel.....	21
4.1 Skillnader på kvalitativ och kvantitativ metod	21
4.2 Skillnader på ostrukturerad och semi-strukturerad intervju	21
4.3 Övervägande	22
4.4 Studiens Fokus/Objekt.....	22
4.5 Praktisk grund för datainsamling.....	22
4.6 Design av Studien	23
4.6.1 Urval.....	23
4.6.2 Informanter.....	23
4.6.3 Genomförande.....	24
4.6.4 Datainsamling	25
4.7 Analys	25
4.8 Etiska Överväganden	26
4.9 Resultatens Kvalitet	26
5. Resultat	29
5.1 Könsbetingelsers påverkan inom val av instrument	29

5.2 Genre som inflytande på val av huvudinstrument	30
5.3 Familjemedlemmar och vänskapskretsar som inflytande.....	32
5.4 Representation av instrument i samhället	33
5.5 Instrumentens fysiska och fonetiska egenskaper	34
5.6 Glädje och motivation.....	36
5.7 Tidigare musikutbildning som inflytande.....	37
5.8 Sammanfattning av resultat	39
6. Diskussion	40
6.1 Könrelaterade roller och genrepraktik.....	40
6.2 Tidigare musikutbildning.....	42
6.3 Familjemedlemmar, vänskapskretsar och personlig koppling.....	44
6.4 Slutsatser	46
6.5 Metoddiskussion	48
7. Referenser.....	49
Bilaga 1: Samtyckesblankett	53
Bilaga 2: Intervjuguide	55

1. Inledning

Musik har alltid varit en stor del av mitt liv. I ett av mina tidigaste barndomsminnen satt jag tillsammans med min storebror i soffan ute på landsbygden medan våra föräldrar spelade klassiska låtar från deras vinylsamling. Ett minne som mina föräldrar särskilt värnar om var när de nyligen hade köpt en plastsaxofon och trummor som vi spelade på till musiken. Vid det här laget kan jag inte ha varit mer än fyra eller fem år gammal. Under min barndom var jag ett aktivt barn, sprang ofta runt på lekplatsen samt spelade i ett av de lokala fotbollslagen tillsammans med min bästa vän. Min första riktiga erfarenhet av att spela ett musikinstrument kom när jag var åtta år gammal, min mamma hade uppmuntrat mig att börja spela piano då hon själv hade tidigare erfarenhet i musikbranschen. Även om min pianolärare ofta berömde mig för mina "pianofingrar" och "fina anslag", gjorde pianot mig aldrig särskilt glädjefyllt. Jag tror dock inte att det beror på pianot som instrument. Jag uppskattade klangen och instrumentets praktiska egenskaper men blev inte inspirerad av den klassiska inriktningen som läraren själv musicerade inom – särskilt eftersom vi tidigare sprungit runt i vardagsrummet och lyssnat på rockklassiker som "Kashmir" av Led Zeppelin, eller Bruce Springsteens "Born to Run". Mitt pianospelade varade bara i ett par år. När jag var 11 år gammal, bestämde familjen sig för att flytta till England. Då jag varken behärskade det engelska språket eller hade hittat nya vänner, gjorde det nya sociala klimatet mig för ängslig för att våga hitta en ny pianolärare. Det var först när jag var runt 16 år gammal som jag bestämde mig för att lära mig ett nytt instrument. Efter alla de tidiga influenserna var det främst Led Zeppelin jag hade fastnat för. De dundrande trummorna, mjuka, melodiska basgångarna i kombination med hårda riff och den kraftfulla sången fascinerade mig. Min bror hade under den här tiden uttryckt ett intresse för att lära sig spela gitarr då han i liknande ådra fanatiskt lyssnat på Jimi Hendrix, som förblir hans största musikaliska inflytande. Som tävlingsmänniska, verkade det helt oacceptabelt att jag skulle bli en passiv åskådare till min brors gitarrspelade och vid eftertanke var det den sista stora knuffen som krävdes för att jag äntligen skulle vilja lära mig att spela ett instrument igen. Varför jag valde att spela bas är dock något oklart. Som unga människor är våra val påverkade av erfarenhet och inflytanden. Hur har familjemedlemmar och vänskapskretsar påverkat informanternas val av huvudinstrument? Hur har relationen mellan kön och instrument påverkat informanternas val av huvudinstrument?

Hur har informanternas personliga kopplingar till instrument och musik påverkat informanternas val av huvudinstrument? Jag strävar att besvara dessa frågor genom att få mer kunskap om informanternas perspektiv.

Under fältstudier och utifrån egen erfarenhet inom grundskolan märkte jag att praktiska undervisningsmoment ofta lärdes ut på instrument som sång, gitarr, piano, bas och trummor. Jag uppfattar det som att en stor andel elever inom kulturskolor och gymnasier söker in med dessa instrument. Hur har tidigare musikutbildning påverkat informanternas val av huvudinstrument? Hur har genrepraktik påverkat informanternas val av huvudinstrument? Dessa frågor kommer även att besvaras i den här studien.

Som framtida musiklärare anser jag att kunskap om ämnet är viktigt för att kunna vidga unga människors intresse för musik. Dels genom att hitta orsaker till hur elever upptäcker sina instrument, dels beträffande hur vi som lärare kan bredda elevernas kunskaper om olika musikinstrument. Genom tidigare erfarenhet har jag sett hur grundskolan i Sverige förbiser instrument som anses ovanliga i västerländsk musik. Som följd av det skapas en barriär för elevernas utforskande, i ett ämne som jag anser bör vara öppet och kreativt.

Ett tema som skulle kunna vara relevant i studien är elevernas förhållningssätt mellan kön och instrument. McKeages (2004) studie visar att killar i en Australiensk skola helst undviker att delta i en skolkör då det anses vara en feminin aktivitet. Den här typen av hinder kan ha negativa effekter på studenters musikaliska framtid då de är pressade att specialisera sig på instrument de bara kan uppträda tillsammans med ett begränsat antal grupper som anses socialt acceptabla. McKeages studie är intressant då min studie har kommit att handla om en grupp manliga gymnasieelevers syn på instrumentval. Min studie skulle kunna användas till att bättre förstå hur sociala konstruktioner kan skapa ett inflytande på elevernas val av huvudinstrument.

Cooper och Burns (2021) menar att:

More recently, researchers have begun to explore how race and gender are portrayed in the classroom. The consensus from such studies suggest that music teachers have the power to influence sex-based instrument choice in such a way that male and female students might develop preference for particular instruments less along traditional sex-based lines than without any intervention (O'Neill & Boulton, 1996; Harrison & O'Neill, 2000; Eros, 2008). (s. 247)

Det här syftar på att lärare redan har identifierat och har makten att påverka elevernas instrumentpreferenser genom att motarbeta existerande stereotyper kring instrument i relation

till kön. Min studie skulle kunna vidare användas för att medvetandegöra gymnasieelevers förhållande och synpunkter kring dessa företeelser.

2. Syfte och Frågeställningar

Syftet med denna studie är att få kunskap om hur olika faktorer kan påverka unga människors val av huvudinstrument. Jag kommer att fokusera på gymnasieelevers perspektiv med inriktning på hur deras kumulativa erfarenheter har lett dem till deras val. Samtliga elever studerar på gymnasieskolans estetiska program.

I arbetet har jag valt att fokusera på följande frågor:

- Hur har relationen mellan kön och instrument påverkat informanternas val av huvudinstrument?
- Hur har genrepraktik påverkat informanternas val av huvudinstrument?
- Hur har tidigare musikutbildning påverkat informanternas val av huvudinstrument?
- Hur har familjemedlemmar och vänskapskretsar påverkat informanternas val av huvudinstrument?
- Hur har informanternas personliga kopplingar till instrument och musik påverkat val av huvudinstrument?

3. Resultat av litteratursökning

En litteratursökning har gjorts som är relevant till fält som berör studiens frågeställningar. Dessa fält är: relation mellan kön, instrument och musik, genrepraktik, inflytandet av musikutbildning, påverkan av familjemedlemmar och kamratkretsar och personliga kopplingar till instrument och musik.

I litteratursökningen har en sökning genomförts på svenska och engelska för att kunna utöka mängden vetenskaplig forskning som berör studiens syfte. Därefter har litteraturen noggrant filtrerats utefter relevans och tillförlitlighet. Eftersom studien är relevant utifrån nuvarande sociala företeelser, prioriteras forskning som skrivits så nyligen som möjligt. Då svensk musikkultur är del av västerländsk kultur, inkluderas även forskning utanför Sverige. Relevant litteratur som hittats genom annan forskning, samt litteratur som ingått i mina studier har också använts.

Litteratursökningen har genomförts via databaserna LUBSearch, LUBCat, LIBRIS, ERIC (Education Research Information Centre) och JSTOR. I min litteratursökning har jag använt mig av följande sökord på engelska: “instrument”, “music”, “gender”, “society”, “norms”, “family”, “genre”, “masculine”, “feminine”, “influence”, “social”, “psychology”, “child”, “culture”, “motivation”. Följande sökord har använts på svenska: “barn”, “psykologi”, “familj”, “normer”, “kön”, “instrument”, “samhälle”, “maskulint”, “feminint”, “kultur”, “genus”, “genre”. Inom dessa sökord har jag även använt mig av olika former samt trunkerat mina sökningar för att kunna utvidga min sökbredd. Sökorden har använts i kombination för att kunna finna relevant litteratur till studiens syfte. Ytterligare sökningar med färre ord utfördes för att kunna utöka resultaten av tillgänglig litteratur.

Det här kapitlet kommer att presenteras utifrån studiens frågeställningar. Viss tidigare forskning kan vara överskridande och då placeras den under den rubrik som forskningen anses vara mest relevant för. Ett exempel på det här är studien *När musik gör skillnad: genus och genrepraktiker i samspel* som redovisas under rubriken relation mellan kön och instrument (3.1), men också är relevant för genrepraktik. (3.2).

3.1 Relation mellan kön och instrument

Det finns tidigare forskning som tyder på att det finns tydliga associationer mellan instrument och kön (Borgström Källen, 2014, Persson, 2019, Clawson, 1999, Annfelt, 2003). Wiedenfeld (2018) menar att förhållandet mellan kön och instrument är en etablerad norm och syftar på att

lite har förändrats sedan mitten av 70-talet och att elever fortfarande associerar instrument med kön på samma sätt som tidigare generationer gjort.

Wiedenfeld (2018) menar att det är oklart hur länge kön har associerats med olika instrument och förklarar att barn ofta kopplar instrument till kön på samma sätt som deras föräldrar tidigare gjort. Wiedenfelds forskning utgår dock från att maskulina och feminina benämningar är för avgränsade och för att kunna förstå könsassocierade stereotyper så måste skillnaden på kön och genus först definieras. Wiedenfeld menar att kön är biologiskt medan genus är en social konstruktion.

I Wiedenfelds (2018) forskning kring kön och instrumentpreferenser användes enkäter som delades ut till high-school elever och deras föräldrar i norra Texas innan en så kallad "instrument selection night", ett evenemang som gav elever chansen att pröva på olika instrument. I enkäterna som delades ut till eleverna, ställdes bland annat frågor kring elevernas kön, relation till läraren (det vill säga om de tidigare blivit undervisade av en viss lärare), vem som hade hjälpt eleven i sitt val av instrument, deras tre olika favoritinstrument, samt resonemanget bakom val av favoritinstrument. I enkäterna som delades ut till föräldrarna, ställdes bland annat frågor kring tidigare musikalisk erfarenhet, huvudinstrument, om flera barn i familjen spelar instrument (och vilka instrument), om eleven i fråga hade haft tidigare musikundervisning, om föräldern hade hjälpt eleven välja instrument, samt frågor om elevens personlighetsdrag, till exempel hur lätt eleven fattar beslut.

Resultaten utgick från Boldizar's Children Sex Role Inventory (CSRI) (1991), vilket utvecklades för att mäta barns könstyp och androgyni. Resultaten visade att killarnas medel "masculine score" var 15/20 medan "feminine score" visades vara 14.77/20 vilket, enligt Wiedenfeld (2018), tyder på androgyna egenskaper. Androgyn definieras av Nationalencyklopedin (u.å) som en "person som bryter mot cisnormen på så sätt att hen uppvisar både maskulina och feminina drag". Tjejernas resultat syftade på höga poäng i både fälten (15.65/20 respektive 16.59) och ansågs därmed också vara androgyna. I bearbetningen av resultaten framstod det även att både killar och tjejer spelade både genus-överensstämmande instrument och icke genus-överensstämmande instrument. Bland resultaten, nämner Wiedenfeld att ett av de mest uppseendeväckande resultaten var att flest killar spelade klarinett, som tidigare ansetts som ett feminint instrument och menar att resultaten tyder på att eleverna anser det vara ett androgynt instrument. Vidare anmärker Wiedenfeld dock att instrumenten

som valdes som favoritinstrument eller som eleverna ville pröva, var konsekventa med genus-överensstämmande mönster.

Trots att de flesta av eleverna ansågs vara androgyna, visar forskningen också att eleverna var benägna att pröva på instrument som var köns-överensstämmande. Flöjt valdes av 72 % av tjejerna, medan endast 22 % av killarna valde instrumentet. Trombon valdes av hela 75 % av killarna, men bara 38 % av tjejerna.

Borgström Källén (2014) syftar i sin avhandling på att vissa instrument länge associerats med kön utifrån en social konstruktion. Hon menar till exempel att "västerländsk kultur historiskt har förstått sång som knuten till den fysiska kvinnokroppen" (s. 35), då sången i sig ofta fungerat som ett sätt att kunna trösta eller vyssja i familjesammanhang. Tidigare forskning av Borgström Källén (2014) och Clawson (1999) konstaterar även att kön konstruerar och präglar, inte bara populärmusikaliska praktiker, men enligt Baker (2012), även orkestrar eller storband där fysiologiska aspekter som den fysiska styrkan eller objektivering av kvinnokroppen har hindrat kvinnor från att spela vissa instrument.

3.2 Genrepraktik

I detta avsnitt om genrepraktik har jag valt att utgå från Borgström Källéns (2014) definition av genre. Borgström Källén menar att genre och musikstil skiljer sig då musikstil handlar om det musikaliska klingandet medan genre "förstås som att det också innefattar utommusikaliska aspekter av musiken" (s. 72), det vill säga förväntade roller och normer som associeras till en viss genre. Genrepraktik är därmed en praktik som utförs utifrån ett medvetande vad gäller "utommusikaliska markörer som sociala och kulturella koder" (s. 70). I en studie som syftar till att undersöka hur olika faktorer påverkar informanternas val av huvudinstrument, anser jag att Borgström Källéns definition av genre är av intresse.

Borgström Källén (2014) och Annfelt (2003) syftar på att genre även har associerats utifrån sociala konstruktioner. Färdigheter som associeras med jazz, som till exempel improvisation anses innebära ett sökande i det okända eller som att våga ta risker, vilket associeras med hegemonisk maskulinitet. Begreppet hegemonisk maskulinitet definieras av Borgström Källén som en "uppsättning sociala egenskaper som andra subjekspositioner, given tid och rum, kan eftersträva och uppfatta som ideala" (s. 46). Annfelt menar att den hegemoniska maskuliniteten är ett relativt fenomen, då uppfattningen av vad som anses maskulint ständigt förändras utifrån ett historiskt perspektiv.

Vidare visar tidigare forskning (Borgström Källén, 2014, Persson, 2019) att elever positionerar sig olika i förhållande till kön. I Borgström Källéns studie om genus och genrepraktik i samspel, presenterar läraren exempelvis en manlig blues-musiker som beskrivs som "crazy" och inte "helt normal" (s. 105), samt syftar på musikerns virtuosa kvalitéer. Borgström Källén menar att läraren "konstruerar med hjälp av låtskrivaren en eftersträvansvärd och ideal musikerposition där lekfullhet och 'galenhet' förstås som centrala markörer vid sidan av 'omedveten' genialitet och virtuost spel" (s. 105). Borgström Källén (2014) syftar även på andra tillfällen då läraren har instruerat eleverna att släppa ut deras "inre galenhet" (s. 107). Sådana instruktioner bemöttes av pojkarna i gruppen med ett "yvigare kroppsspråk, starkare, bullrigare och med mer attack än tidigare" (s. 108), medan det var lite förändring i tjejernas "kroppsliga och röstliga gestaltning" (s. 108). Borgström Källén menar att lärarna eftersträvar ett stilideal som inte stämmer överens med tjejernas egna ideal om vad de själva betraktar som begriplig flicka/kvinna. Persson (2019) menar att pojkarnas mindre konforma och mer rebelliska position stämmer bättre med den autentiska popmusikern i gehörsbaserad musik medan flickornas mer konforma position tvärtom innebär ett hinder för att realisera denna roll. Det här är i linje med Borgström Källéns observationer om kommunikativa förhållningssätt då killar ofta kommunicerar inom musiken med hjälp av icke-verbala instruktioner vilket även används av den manliga läraren, medan tjejerna oftast kommunicerar verbalt. Det här kan vara intressant att återkomma till i relation med resultatet i den föreliggande studien.

Resultaten i Borgström Källéns (2014) och Perssons (2019) studier tyder även på könskodade förhållningssätt till instrument. Utifrån Borgström Källéns etnografiska studie om genrepraktik inom tre olika pop/rockensembler är elgitarren det instrumentet som "symboliskt markerar de musikaliska uttryck som värderas högt av genrepraktiken" (s. 113). Inom pop/rockensemble på det estetiska programmet är elgitarren det instrumentet som uppmärksammas mest av lärarna. Borgström Källén menar att instrumentet ofta associeras med genusmarkeringar som klang, attack och dynamik vilket speglades i lärarens fördelning av gitarrsolon och ackompanjemang i produktionen. Killarna i de observerade pop/rockgrupperna spelade oftast solon, medan tjejerna, inom en mer konform roll, spelade ackompanjemang. Dock menar Borgström Källén att dessa antagna roller inte nödvändigtvis behöver vara kopplade till maktrelationer utan kan även bero på elevernas musikaliska bakgrund. Tjejerna i Borgström Källéns studie hade tidigare ägnat sig åt traditioner som kan betecknas som indiepop och singer-songwriter, medan killarna ägnat sig åt hårdrock och "traditionell" rock som är mer benägna att inkludera långa gitarrsolon.

I kontrast till elgitarren, tyder observationer på att ”solistisk sång framstår som en könskodad produktionsrelation inom genrepraktiken” (Borgström Källén, 2014, s. 128). Borgström Källén (2014) pekar på observationer inom studerade ensemblelektioner där enbart tjejer sjunger, samt konserter där killar enbart sjöng solistiskt vid två tillfällen. Vid båda dessa tillfällen sjöng killarna duett tillsammans med tjejerna och hade då en ackompanjerande roll som manifesterades genom att sjunga med ”gitarr på magen” (Borgström Källén, 2014, s. 128) vilket inga av tjejerna som sjöng solo gjorde. Borgström Källén menar dock att killarna ofta ”körar” bakom solisterna men då även med ett instrument till hands. Forskningen visar därmed att sångare på scen utan ett instrument nära kroppen representeras som en kvinnlig roll.

3.3 Tidigare musikutbildning

I Stålhammars (2004) studie som syftar på att jämföra engelska och svenska 15-åriga elevers attityder kring musik, valdes sex elever från respektive land och kön. Sex musicerande personer och sex som inte musicerade. De engelska eleverna hade, i en något större utsträckning än de svenska eleverna, en kritisk syn på musikundervisningen i grundskolan. Stålhammar menar att sättet eleverna relaterade till musik bekräftar uppfattningen om att elever ofta ser på musik utifrån ett skolperspektiv. Eleverna ansåg att ämnet i grundskolan var begränsat och anpassat utifrån skolans ramverk, vilket skiljde sig från hur musik upplevdes utanför skolan (Stålhammar, 2004, s. 8). Medan de svenska elevernas största kritik var mot undervisningsform, kritiserade de engelska eleverna även musikundervisningens innehåll då den ofta fokuserade för mycket på klassisk musik samt en barncentrerad repertoar och så kallade nybörjarinstrument som till exempel flöjt. Stålhammar menar dock att de svenska eleverna inte var lika benägna att kritisera genre, då inkluderingen av genrer som rock och pop inom svensk musikundervisning på grundskolan ansågs som positivt av eleverna. Dock påpekade de svenska eleverna att upplevelsen av den här musiken inte kändes genuin inom skolans restriktiva format. Stålhammar (2004) menar att det här är ett allmänt fenomen inom skolämnen men att det är särskilt markant i musik. Elevernas distinkta personliga kopplingar och förförståelse leder till förväntningar på hur musiken ska upplevas vilket skiljer sig från hur det presenteras i skolan.

I Perssons (2019) avhandling om elevers positionerande i grundskolans musikklassrum menar han att tidigare forskning (Ziehe, 1982/1986, refererad i Persson, 2019) visar hur samhällsförändringar har bidragit till en förändrad roll mellan lärare och elev. Persson menar att trots att den tidigare forskningen är gammal, finns det inte mycket som pekar på att lärarens

auktoritet har återetablerats i musikklassrummet. Dessa förändringar har lett till att eleverna inte lika självklart accepterar ”klassrummets hierarkiska struktur och finner sig inte lika självklart i positionen som underordnad läraren” (Persson, 2019, s. 13), vilket Persson förklarar som att läraren har avlegitimerats och därmed lett till förlorad auktoritet i musikklassrummet.

Sandbergs (1996) studie försökte etablera klass- och musklärares föreställningar om musikämnet i skolan. I studien bearbetade Sandberg 272 olika utsagor från undervisande lärare i årskurs 2, 5 och 9. Ett urval av utsagor gjordes utifrån de mest framträdande svaren som speglade ”lärarnas uppfattningar om musikämnets uppgifter i skolan” (s. 88). Resultaten delades upp i fyra olika huvudkategorier: a) personlig och social utveckling, b) bestående värden och ideal, c) musikaliska kunskaper och färdigheter och d) musikalisk kommunikation och upplevelse. I analysen visades det att lärare som undervisade i årskurs 2 ansåg att personlig utveckling var lärarens viktigaste uppdrag inom musikämnet medan kunskap och färdighet på instrument ansågs minst viktigt. Undervisande lärare i årskurs 5 och 9 lade minst tyngd på bestående värden och ideal. Lärare i årskurs 5 lade mest tyngd på musikalisk kommunikation och upplevelse medan lärare i årskurs 9 hade en jämn fördelning mellan personlig och social utveckling, kommunikation och upplevelse samt musikaliska färdigheter och kunskaper. Resultaten tyder vidare på att musikaliska färdigheter och kunskaper anses viktigare i de högre årskurserna, 10 % i årskurs 2, 22 % i årskurs 5 och 29 % i årskurs 9. Omvänt ansågs bestående värden och ideal mindre viktigt i de högre årskurserna med 19 % i årskurs 2, 15 % i årskurs 5 och 11 % i årskurs 9. Sandberg menar att det finns en tendens att ”tona ned det musikaliska kulturarvet till förmån för en ökad musikalisk kunskaps- och färdighetsträning i de högre klasserna” (s. 101). Det är dock värt att notera att forskningen skrevs 1996 och ett antagande kan göras att lärares föreställningar kring musikämnet har förändrats sedan dess. Lärare har till exempel behövt förhålla sig till nya läroplaner som har kommit under åren. Mars (2016) menar att ”i den svenska grundskolan lades i tidigare läroplaner vikt på fostrande och personlighetsutvecklande aspekter, liksom kunskapsutveckling i andra ämnen i och genom musik” (s. 4), medan i senare läroplaner (till exempel LGR11) ”har musikämnet en tydlig riktning mot musicerande och musiklyssning” (s. 5). I den förnyade läroplanen, LGR22, har praktiska och estetiska kunskaper ett tydligare fokus och en allsidig bedömning utförs från ett sammantagande av elevens kunskaper vilket ska leda till betyg som på bättre sätt speglar dessa kunskaper (Skolverket, 2022).

Vidare hittades tidigare forskning (Nunes & Ordanini, 2014) som menar att instrumentationen i populärmusik är en inflytelserik faktor i olika låtars framgångar. Den här

typen av undersökning kan vara relevant då den visar vilka instrument som representeras i populärmusik, som bland annat presenteras i grundskolan. I Nunes och Ordaninis studie, var målet att identifiera hur kombinationer av instrument kan påverka olika låtars popularitet. I studien användes *Billboard Magazine* som källa. Mellan 1958–2012 hittades 1029 ”Hot Hits” (mest populära låtarna) och även 1451 låtar som hamnade på top-100 listan men inte högre än top-90. Dessa användes som underlag i studien och hänvisas till som ”top songs” och ”bottom songs”. Totalt studerades 2399 låtar, 41 % var top songs och 59 % var bottom songs.

Resultaten visade att instrumenten som identifierades flest gånger i dessa låtar var: sång (96 %), trummor (96 %), basgitarr (88 %), klaviatur (83 %), gitarr (79 %) och bakgrundssång (46 %). I studien var gitarr uppdelat i tre olika kategorier: ”clean” gitarr (39 %), ”distorted” gitarr (18 %) och akustisk gitarr (22 %). I det här fallet kan ”distorted” gitarr definieras som elgitarr med förvrängande effekter, medan ”clean” gitarr saknar dessa effekter. Klaviatur var uppdelat i fyra olika kategorier: piano (30 %), elektriskt piano (15 %), synthesizer (29 %), orgel (9 %). Resultaten visade även att det fanns korrelationer mellan kombination av instrument och populariteten av olika låtar, vilket dock påverkas av låtarnas historiska kontext samt teknologins framväxt. Mellan 1958 och 2012 var den mest frekventa kombinationen av instrument i ”bottom songs” basgitarr och synthesizer, med bakgrundssång och elektriskt piano frånvarande. Kombinationen som var mest frekvent i ”top songs” var en kombination av bakgrundssång, ”clean” gitarr och synthesizer. Det är värt att nämna att bakgrundssång anses vara en viktig faktor i låtens popularitet då den ofta inkluderas i ”top songs” men är ofta frånvarande i ”bottom songs”. Nunes och Ordanini (2014) menar att inkluderingen av bakgrundssång ökar chansen att nå toppen av listorna.

Vid bearbetning av resultat, visades det att antalet instrument som användes i inspelningar var konsekvent i både top songs och bottom songs. I 710 låtar användes fem instrument, i 640 låtar användes sex instrument och i 474 låtar användes fyra instrument.

3.3.1 Roller och normer i klassrummet

Tidigare forskning (Persson, 2019, Borgström Källén & Lindgren, 2018) visar att musikutbildningens miljö spelar stor roll för hur elever antar förväntade roller. Borgström Källén och Lindgren använde tre olika studier för att undersöka hur killar och tjejer antar roller i musik eller utanför musik, det vill säga hur elevernas beteende speglas kring normer, om musik är i fokus eller om musiken är del av ett större socialt sammanhang. Resultaten visar stor skillnad på hur elever förhåller sig till könsrelaterade normer när de musicerar på grundskolans

högstadium och högskola med musikalisk profil, eller om de befinner sig på en högre nivå, exempelvis gymnasiet estetiska program eller musikhögskola. I grundskolan förklarar Borgström Källén och Lindgren att könet är “connected to the school context as a gendered arena in general” (Borgström Källén & Lindgren 2018, s. 232). Borgström Källén och Lindgren menar att musik anses som en extern aktivitet och att elever antar könsnormer utifrån skolans kontext och inte ur kontexten som en musikstuderande elev. Borgström Källén och Lindgren (2018) anser att om eleverna antar rollen som musikstudenter, där utövandet av musik är i fokus, antar de istället könsnormer som är associerade med musikalisk utövning. Persson (2019) menar att elevernas position i förhållande till läraren i musikprofilskolans musikklassrum är som musiker och musiker och inte den traditionella hierarkiska rollen som lärare och elev. Persson menar att läraren därmed måste legitimeras genom att demonstrera sin musikaliska kompetens. Elevernas ”fokus på att positionera sig som musiker” (Persson, 2019, s. 154) i stället för elev bär betydelse då de vill imponera på varandra lika mycket som på läraren. Det här innebär att när eleverna musicerar i grupp utan någon närvarande lärare, spelar och övar de lika mycket som när läraren är närvarande.

3.4 Inflytandet av familjemedlemmar och vänskapskretsar

I Cooper och Burns (2021) studie som syftar till att undersöka hur stereotyper kring instrument kan påverka elevernas val av instrument, presenteras eleverna med olika instrument och roller utifrån kvinnlig eller manlig representation för att se hur dessa associationer påverkar elevernas syn på de olika rollerna och instrumenten. Rollerna som presenteras är: ”back-up singer, bass guitar player, DJ/electronic musician, drummer, electric guitar player, keyboard player, rapper, rock star, singer.” Eleverna rangordnade rollerna utifrån ”most for boys” och ”most for girls” för att först kunna skapa en parameter för vad som ansågs som maskulina eller feminina roller. Resultaten visade att ”rapper” och ”drummer” ansågs vara mest maskulina rollerna, medan ”singer” och ”back-up singer” ansågs vara de mest feminina. När de olika rollerna presenterades av en kvinnlig representant visade resultaten att 92 % av pojkarna valde roller som tidigare etablerats som stereotypiskt manliga. Cooper och Burns menar att de påverkades av ”stereotype threat” (Cooper & Burns, 2021, s 254), vilket förklaras som en rädsla för att välja någonting som anses feminint. Resultaten visade dock att tjejerna påverkades av en ”stereotype lift” (s. 254), då enbart 53,8 % av tjejer valde roller som ansågs stereotypiskt feminina. I stället för att primärt välja sångare, var det flera som valde DJ/Elektronisk musiker eller trumslagare. Stereotype lift används som begrepp för att förklara hur tjejers rädsla för att

välja fel roll eller instrument reducerats och därmed känner sig mer bekväma att välja ett instrument som faktiskt intresserar dem.

Vidare visar tidigare forskning av Conway (2000) att normbrytande val av instrument ofta bemöts av nedsättande kommentarer i sociala kretsar. Enligt Conway, visade en studie utförd i en amerikansk high-school att elever som valde icke-stereotypiska instrument ofta gjorde så trots ett negativt bemötande av klasskamrater och vänskapskretsar. Conway (2000, s. 11) menar att eleverna inte tillät sig bli negativt påverkade av kommentarerna. Deras önskan att vara annorlunda från andra elever speglades i det normbrytande valet av huvudinstrument vilket gav möjlighet att skapa motstånd mot sociala normer (s. 10).

3.5 Personliga kopplingar till instrument och musik

Wiedenfelds (2018) studie (se 3.1) om kön och instrumentpreferenser färdigställdes genom att analysera elevernas resonemang kring val av deras tre favoritinstrument. I enkäten kunde eleverna välja mellan följande svar: klang, familjemedlem spelar instrumentet, färdighet, lärare spelar det, föräldrar har valt det, estetik, storlek och annat (öppen fråga). Wiedenfeld (2018) menar att:

It is clear that the overwhelming factor in student's decisions is not social but kinesthetic and aural. The sound of an instrument is the main reason why a student wants to play it, with their ability to play the instrument second (if students gave multiple reasons, only the first was chosen, which is why ability is significantly less than sound). It is only on the student's second and third choice instruments that social influence becomes a more prominent factor. (Wiedenfeld, 2018, s. 74)

Citatet visar att ett huvudresultat i Wiedenfelds (2018) studie är att den överväldigande faktorn i elevernas val inte var social utan kinestetiska och fonetiska. Wiedenfeld menar att hur instrumentet låter och hur duktiga eleverna betraktar sig vara på instrumentet är de viktigaste faktorerna i deras val av instrument. Sociala inflytanden blev först en framträdande faktor i elevernas andra och tredje val. Dessa resultat är även i linje med en studie av Fortney, Boyle och Decarbo (1992) som frågade 990 olika middle-school elever ifrån skolor med olika ekonomiska och sociala bakgrunder i strävan om att etablera deras preferenser för olika instrument. I resultaten visades det att 51 % av elever ansåg instrumentets klang vara den mest inflytelserika faktorn. Sociala inflytanden från lärare, föräldrar och vänskapskrets ansågs även vara viktiga faktorer.

Det finns forskning som menar att elevernas motivation är en viktig faktor för hur unga musiker börjar musicera och kan även påverka om eleven fortsätter att musicera (McPherson,

2000, Comeau, et al, 2019). I McPhersons (2000) studie, undersöktes 7–9 åriga elevers engagemang i att spela ett instrument. Undersökningen påbörjades i början av processen, innan eleverna börjat spela, för att ta reda på hur elevernas initiala motivation kopplad med den efterföljande önskan av att öva korrelerar med deras musikaliska prestation nio månader senare. I studien använder McPherson (2000) begreppen "intrinsic" som kopplas till elevernas inre kärlek för musik och "extrinsic" som relaterar till externa faktorer som familj, vänskapskretsar och sociala inflytanden. Omfattande intervjuer genomfördes med eleverna för att ta reda på hur engagerade eleverna var i relation till hur länge de trodde att de skulle spela sitt nya instrument, samt samlades data för hur mycket eleverna övade varje vecka genom att intervjua elevernas mödrar en, tre och nio månader efter eleven började spela. Resultaten visade en stark korrelation mellan elevernas engagemang och prestation. De åtta eleverna som presterade sämst visade ett kortsiktigt engagemang och menade att de bara tänkt spela ett par år, eller till slutet av primary school. Fem (62,5 %) av eleverna hade slutat med lektioner inom 12 månader. I kontrast till dessa elever, visade resultaten att av de åtta elever som presterade bäst, hade samtliga fortsatt att spela 12 månader senare, samt planerade att fortsätta spela som vuxna. Resultaten visade även att eleverna som presterade sämst ofta nämnde yttre inflytanden (extrinsic) som anledning till att de ville börja spela medan eleverna som presterade bäst nämnde inre inflytanden (intrinsic). Studien visade att eleverna som visade ett kortsiktigt engagemang presterade sämst oavsett om de övade mycket eller lite. Eleverna som visade engagemang på medellång sikt presterade bättre och visade även en starkare korrelation mellan prestation och hur mycket de övade än eleverna med kortsiktigt engagemang. Till skillnad från elever med högt och medellångt engagemang, visar data att högre övningstid inte påverkade prestationerna hos elever med kortsiktigt engagemang. Eleverna som presterade bäst visade engagemang på lång sikt och hög övningstid.

4. Metodkapitel

Jag har valt att använda mig av kvalitativ forskning som grund för mina resultat och analys. För att skapa ett gediget underlag för analys valde jag att intervjua fem olika elever med varierade huvudinstrument. Genom att ställa kvalitativa frågor till elever kunde jag komma åt mer djupgående tankar om sina förhållningssätt till sitt instrument än om jag hade använt mig av kvantitativ forskning. Enligt Bryman (2018) finns det två typer av kvalitativ intervju; semi-strukturerade och ostrukturerade. I följande kapitel kommer jag att beskriva skillnaderna bland dessa två typer av intervju, samt överväga varför jag valt min valda metod. Jag kommer även att beskriva skillnaderna mellan kvalitativ och kvantitativ metod.

4.1 Skillnader på kvalitativ och kvantitativ metod

Kvalitativ forskning uppfattas som en forskningsstrategi som vanligtvis lägger vikt vid ord och inte kvantifiering under insamlingen och analysen av data (Bryman, 2018). I kvalitativ forskning som ofta utförs i form av intervjuer eller observationer, skapas en dialog med grupper eller individer för att bättre förstå varför människor tänker som de gör och skapar en helhet som kvantitativa data inte kan representera.

Till skillnad från kvalitativ forskning, kan kvantitativ forskning betraktas som ”en forskningsstrategi som betonar kvantifiering när det gäller insamling och analys av data” (Bryman, 2018, s. 61). Vanliga sätt att samla data på kan vara genom enkäter eller strukturerade observationer. Forskare samlar data för att kunna förklara eller bevisa ett visst mönster som kan hjälpa oss att bekräfta eller bilda en hypotes. Bryman (2018) menar att kvantitativ metod ”innehåller ett deduktivt synsätt på förhållandet mellan teori och praktisk forskning, där tyngden ligger på prövning av teorier” (s. 61). Inom kvantitativ forskning krävs det att forskaren har tillräckligt många svar eller observationer för att vår analys ska vara akkurat.

4.2 Skillnader på ostrukturerad och semi-strukturerad intervju

I kvalitativa intervjuer kan forskaren använda sig av ett ostrukturerat eller ett semi-strukturerat format. I den ostrukturerade intervjun kan det hända att forskaren enbart ställer en fråga och låter intervjupersonen fritt tolka och svara på frågan vilket kan leda frågeställningen i många olika riktningar. Burgess (1984) menar att en ostrukturerad intervju liknar ett vanligt samtal, och hänvisar till ett citat från Webb och Webb (1932); ”bear in mind that it is desirable to

make the interview pleasing to the persons interviewed. It should seem to him or her an agreeable form of social intercourse” (s. 139). Webb och Webb menar att det är eftersträvansvärt att genomföra intervjun på så sätt att intervjupersonen känner sig bekväm och att intervjun upplevs som ett behagligt socialt umgänge. I en semi-strukturerad intervju menar Bryman (2018) att forskaren har en ”lista över förhållandevis specifika teman som ska beröras (det kallas ofta för en intervjuguide), men intervjupersonen har stor frihet att utforma svaren på sitt eget sätt” (s. 301). Den semi-strukturerade metoden ska alltså också kännas avslappnad för intervjupersoner men förhåller sig till ett ramverk för frågeställning (intervjuguiden).

4.3 Övervägande

Med tanke på att intervjuerna genomfördes med yngre personer, gjordes ett val att använda en semi-strukturerad struktur. Även om ett ostrukturerat format skulle kunna användas till att ge informanterna utrymme för fritt tänkande och ge chans till att komma åt deras egna reflektioner, sågs ett behov att använda en tydlig struktur i intervjun för att säkerställa att forskningen hålls relevant till frågeställningen. Den semi-strukturerade strukturen gav även chans till att lättare jämföra och analysera svar med gemensamma, förberedda frågor.

4.4 Studiens Fokus/Objekt

Huvudfokus för studien är att ta reda på hur olika faktorer har påverkat elevernas val av huvudinstrument. Frågorna formulerades på så sätt att eleverna kunde svara på ett öppet sätt om sina erfarenheter, upplevelser, känslor och tankar. För att få fram ett så ärligt svar som möjligt gjordes ett försök att inte ställa ledande frågor, dock var vissa frågor så pass breda att en viss riktning krävdes för att ge elever en bättre grund för svar. I sådana fall hade jag förberett följdfrågor som formulerats utifrån teman som kan vara relevanta till studiens syfte. Exempelvis ombads informanterna att beskriva sina huvudinstrument vilket ofta ledde till en ytterligare följdfråga om hur informanterna känner när de spelar på sina instrument.

4.5 Praktisk grund för datainsamling

Mina intentioner var att intervjua sex olika elever från diverse skolor. För att uppnå en bättre helhetsbild var en jämn fördelning önskvärd, dvs. tre manliga och tre kvinnliga informanter. I relation till frågeställningarna eftersträvades en variation i huvudinstrument för att kunna ge en koppling till olika faktorer som kan ha påverkat valet av det huvudinstrumentet.

Utifrån praktiska möjligheter ansåg jag att det var svårt att intervjua elever från olika skolor som tidigare planerat. Jag valde i stället att genomföra intervjuer med elever från en

gymnasieskola i södra Sverige vilket var mer uppnåeligt. Det här gav mig även en chans att samla in olika synpunkter från en gemensam miljö. Enligt Bryman (2018) kan en bekantskap i intervjupersonens praktiska miljö öka förståelsen och därmed underlätta tolkningen för det eleven berättar (s. 305). I min faktiska datainsamling utförde jag intervjuer med fem olika elever. Samtliga elever var manliga. Jag kommer att utforska den här aspekten i nästa avsnitt.

4.6 Design av Studien

I följande kapitel kommer jag att förklara hur studien har genomförts. Jag kommer att börja med att gå igenom urvalet av informanter och sedan förklara hur jag genomförde studien och samlade in data.

4.6.1 Urval

Inför genomförandet av intervjuerna gjordes inget förankrat urval av deltagare. För att skapa en trygg och avslappnad miljö, bestämde jag mig för att fråga elever inom lektionerna jag undervisade genom min Verksamhetsförlagda Utbildning (VFU). Min VFU varade i fem veckor och för att skapa bättre relationer med eleverna valde jag att nämna arbetet i början av den fjärde veckan, där jag förklarade syftet med min studie för att sedan göra en insamling av de intresserade elevernas kontaktuppgifter. Jag valde att genomföra intervjuerna under den sista veckan av min praktik. Jag skapade ett schema som jag skickade ut till eleverna där de själva kunde välja tider som passade. För att skapa en heterogen sammansättning var målet att välja respondenter av båda könen som representerade en variation av olika huvudinstrument. Utifrån respondenternas intresse för att delta i studien, var en heterogen sammansättning inte möjlig, då åtta av nio respondenter var manliga. Dock medförde respondenterna en representation av olika huvudinstrument. Utifrån schemaläggningen, gjordes ett urval baserat på en variation av huvudinstrument. Utav de nio elever som visade intresse genomfördes intervjuer med fem, som presenteras utifrån kön och instrument i nästa kapitel. På grund av praktiska omständigheter med schemaläggningen kunde inte den kvinnliga respondenten intervjuas.

4.6.2 Informanter

I följande tabell presenterar jag informanterna och deras huvudinstrument då det är relevant som underlag i kommande analys. Utifrån Vetenskapsrådets forskningsetiska riktlinjer, har deltagarnas identitet anonymiserats och representeras med bokstaven I följt av ett nummer som representerar den kronologiska ordningen intervjun genomfördes i, till exempel I1, I2, osv.

Tabell 1: Informanter fördelade utifrån kön och huvudinstrument

Intervjuer	Kön	Huvudinstrument
I1	Man	Piano
I2	Man	Gitarr
I3	Man	Trummor
I4	Man	Piano
I5	Man	Saxofon

4.6.3 Genomförande

Innan jag fastställt ovanstående informanter, introducerade jag studien för mina VFU-handledare där jag förklarade syftet med studien och en förfrågan att genomföra studien med eleverna. Då jag redan kände eleverna och arbetade som praktikant på gymnasiet, såg handledarna inga problem med studien och gav tillstånd till genomförandet. Studiens syfte samt min personliga koppling till arbetet förklarades för eleverna innan intervjuerna påbörjades.

Genomförandet av intervjuer ägde rum i ett enskilt övningsrum där jag kunde förhindra externa distraktioner genom att stänga persienner samt en ljudisolerad dörr. I rummet fanns det ett runt bord där jag placerade mig mitt emot intervjupersonen. Inledningsvis pratade jag med eleven om vardagliga företeelser och musik i allmänhet för att skapa en lättsam och avslappnad stämning. Inför intervjuerna använde jag mig av en intervjuguide (se bilaga 2) för att säkerställa att jag ställde relevanta frågor till studiens syfte men tillät dock en frihet i hur elever tolkade och besvarade dem. I intervjuguiden använde jag mig även av en färdigskriven introduktionstext för att ge eleverna en tydligare bild av hur intervjun skulle se ut. För att frågorna skulle följa varandra på ett bra sätt med en tematisk ordning (Bryman, 2018, s. 305), delades intervjun upp i tre olika delar som följde en kronologisk ordning från barndomen till nuläget. Den bifogade intervjuguiden är den aktuella intervjuguiden som användes vid de tre sista intervjuerna. På grund av den semi-strukturerade metoden, varierade intervjuerna i längd. Den kortaste intervjun var 22 minuter och 4 sekunder medan den längsta var 39 minuter och 27 sekunder. Intervjuerna hade en medellängd på 31 minuter och 14 sekunder. Alla intervjuer spelades in med hjälp av inspelningsapplikationen ”Voice Recorder” (dvs. enbart ljud spelades in) via mobiltelefon.

4.6.4 Datainsamling

Efter genomförda intervjuer kopierades ljudfilerna till en extern hårddisk på min personliga dator för att därefter lättare kunna transkriberas. Efter att ha analyserat ljudfilernas tydlighet, ansåg jag att en korrekt transkribering kunde uppnås med hjälp av Soundtraps transkriberingsfunktion och valde därmed att använda mig av den. För att säkerställa en ordagrann transkribering, lyssnade jag tillbaka på inspelningarna medan jag läste igenom transkriptionerna och rättade eventuella fel. I kvalitativ forskning läggs ofta en fokus på ett mindre urval som analyseras på mikronivå (Bryman, 2018). Genom att analysera data på en mikronivå, får forskaren tid och utrymme till att fördjupa sig i informanternas tankar i relation till kontexten de befinner sig i. För att transkriptioner skulle bli lättare att läsa och granska gjordes ett val att ta bort upprepningar, pauser eller obetydliga ord som till exempel “mmm” och “äh”.

4.7 Analys

I min bearbetning av data har jag använt mig av det som Bryman (2018, s. 526) kallar för tematisk analys. En sådan analys fokuserar på att hitta mönster i data och lägger en tyngd på innehållet i intervjun, snarare än hur svaren är artikulerade. Efter att ha genomfört min datainsamling, analyserade jag data för att hitta återkommande teman i informanternas svar som korrelerar till studiens syfte och frågeställningar. I min bearbetning av data sorterade jag teman med hjälp av färgkodning och de olika teman tilldelades sedan som underrubriker till studiens huvudsakliga frågeställningar. Efter att ha granskat data ett par gånger, framstod det nya teman och processen avslutades genom att filtrera bort teman med en svagare koppling till studiens syfte. Teman med en större relevans till studiens syfte presenteras vidare i resultatkapitlet.

Vidare användes den tematiska analysen till att säkerställa att forskningens resultat var i fokus. Genom att granska materialet utifrån upprepningar och återkommande teman kan en mer reliabel och tillförlitlig analys av resultaten genomföras. Bryman (2018, s. 484) menar att ”kvalitativa resultat i alltför stor utsträckning bygger på forskarnas ofta osystematiska uppfattningar om vad som är viktigt och betydelsefullt och även på det nära och personliga förhållande som de etablerar med undersökningspersonerna”. Då den här studien präglas av förutfattade meningar som skapats genom personlig erfarenhet och koppling till ämnet, är det viktigt att en analys görs utifrån konsekventa parametrar i stället för att granska materialet utifrån förutfattade meningar, vilket skapar ett ickeönskvärt resultat.

4.8 Etiska Överväganden

Den här studien utgår från Vetenskapsrådets Forskningsetiska Principer Inom Humanistisk-samhällsvetenskaplig Forskning (2002). Inom forskningsetiska principer ingår fyra huvudkrav:

- **Informationskravet** (1) - Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte.
- **Samtyckeskravet** (2) - Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan.
- **Konfidentialitetskravet** (3) - Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.
- **Nyttjandekravet** (4) - Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

Jag har förhållit mig till dessa fyra huvudkrav genom att skapa en samtyckesblankett (bilaga 1) som informanterna fick ta del av i början av vårt möte. Informanterna var uppmanade att läsa blanketten noggrant innan ett samtyckande gavs till att medverka i studien (2). I blanketten framgår det tydligt studiens syfte (1) samt förtydligar att personuppgifter kommer att redovisas konfidentiellt (3). Det insamlade materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer förstöras när den är examinerad (4). Med hänsyn till GDPR (General Data Protection Regulation), säkerställdes det att informanternas uppgifter inte blev insamlade genom att avstå från att låta informanterna introducera sig med namn. Informanterna kommer att hänvisas till utifrån ordningen de intervjuades (se tabell 1).

4.9 Resultatens Kvalitet

Reliabilitet, validitet och tillförlitlighet är begrepp som är relevant i kvantitativ forskning när det gäller att skapa en uppfattning av studiens kvalitet. "Reliabilitet handlar i grunden om frågor som rör måttens och mätningarnas pålitlighet och följdriktighet" (Bryman, 2018, s. 207), vilket betyder att studien bör kunna upprepas med samma resultat var gång och därmed skapa en tillförlitlighet. Enligt Mason (2002) utgår tillförlitliga resultat från att "the assumption that methods of data generation can be conceptualized as tools, and can be standardized, neutral and non-biased" (s. 187). Mason menar att tillförlitliga resultat kan uppnås genom att använda opartiska, standardiserade forskningsmetoder som når samma resultat oavsett hur många gånger studien upprepas. Kvalitativ forskning, i sin natur, är präglad av humanistiska element

och sociala företeelser vilket skapar unika förhållningssätt i forskningssituationen som inte kan bli standardiserade och därmed är det omöjligt att mäta reliabiliteten utifrån Masons förklaring av tillförlitliga resultat. I en situation där intervjuer görs, kan samma frågor ställas till samma elev, men olika resultat kan uppnås beroende på vem som intervjuar, informantens humör, tidpunkt, osv.

Bryman menar att validitet “rör frågan om huruvida en eller flera indikatorer som utformats i syfte att mäta ett begrepp verkligen mäter just det begreppet” (Bryman, 2018, s. 209). Validitet handlar i grunden om mätningens relevans, det vill säga om studien mäter det den avser att mäta. Ju högre relevansen är, desto högre anses validiteten vara.

Enligt Bryman (2018) har många kvalitativa forskare dock “diskuterat hur pass relevanta dessa begrepp är för kvalitativa undersökningar” (s. 465). Bryman menar till exempel att ordet validitet har starka kopplingar till mätning som inte är det främsta intresset för kvalitativa forskare och då blir frågan om validitet egentligen inte något som är av betydelse för sådana undersökningar.

Även om kvalitativa forskare har kritiserat relevansen av reliabilitet och validitet i kvalitativ forskning, är det viktigt att kvalitativ forskning förhåller sig till en form av kvalitetskontroll.

Mason (2002) förklarar att:

Despite these criticisms of conventional measures of reliability, it is important to emphasize that qualitative researchers must of course be concerned with overall questions of accuracy in their methods and research practice, albeit in a rather different way. I think this concern should be expressed in terms of ensuring – and demonstrating to others – that your data generation and analysis have not only been appropriate to the research questions, but also thorough, careful, honest and accurate. (Mason, 2002, s. 190)

Mason (2002) menar att även om relevansen för konventionella åtgärder för reliabilitet ofta kritiserats så är det viktigt att betona vikten av att genomföra en studie med noggrant genomtänkta frågor. Det här skulle kunna uppnås genom att säkerställa och demonstrera för andra att datainsamlingen och analysen har varit relevant till studiens syfte men också genomfört på ett noggrant, försiktigt, genuint och ackurat sätt.

I mina intervjuer var målet att öka studiens reliabilitet och validitet genom att använda mig av en intervjuguide för att kunna säkerställa relevansen till mitt forskningsområde. Efter de första intervjuerna utvärderade jag svaren och reviderade frågorna med syfte att kunna förbättra framtida intervjuer, dock utan att förändra frågornas syfte. För att ge chans till mer

öppna svar och därmed öka reliabiliteten, valde jag till exempel att formulera om frågan ”vilka instrument anses vara maskulina eller feminina?” till ”pratar elever om instrument i förhållande till kön?”. Med tanke på den semi-strukturerade strukturen, valde jag dock att inkludera informanternas svar från tidigare intervjuer då frågorna i grunden hade samma tematiska inriktning. Bryman (2018) menar att “formuleringar av frågeställningar för undersökningen ska inte vara så specifikt att detta hindrar alternativa idéer eller synsätt att uppstå under insamlingen av data under fältarbetet” (s. 305). För att öka tillförlitligheten var jag noga med att genomföra intervjuerna utifrån en konsekvent miljö, där alla informanter var intervjuade på eftermiddagen, i samma rum, placerade på samma sätt, osv. Olika miljöer eller tidpunkter skulle kunna bidra till att informanterna känner sig till exempel obekväma, trötta eller hungriga vilket skulle kunna påverka reliabiliteten i deras svar. Som tidigare nämnt är det dock nästintill omöjligt att skapa ett standardiserat förhållningssätt i kvalitativ forskning och det är inte heller nödvändigt då det inte avgör kvaliteten i en sådan undersökning.

I valet av metod gjordes en kritisk granskning av vilken metod som bäst passar studiens syfte och de ostrukturerade, semi-strukturerade och strukturerade metoder jämfördes. I hänsyn till min frågeställning, som berör sociala företeelser, valde jag den semi-strukturerade intervjun för att kunna skapa ett öppet forum där informanterna kände sig bekväma att uttrycka sina egna tankar och åsikter, och eventuellt bidra med nya synsätt och idéer, men, som nämnt tidigare, också utgår från förbestämda frågor som ett sätt att säkerställa relevansen till undersökningen. Enligt Mason (2002), kan flexibiliteten och fluiditeten av till exempel semi-strukturerade intervjuer förbättra validiteten genom att främja informanternas egna tankar. Ofta kritiseras mer strukturerade intervjuer för dess stelhet, där det ligger ett större fokus på reliabilitet och standardiserade förhållningssätt. Mason menar dock att det är viktigt att förklara på ett utförligt sätt hur forskare drar slutsatser utifrån den här typen av forskning.

Ett försök att öka validiteten gjordes även genom att välja en så heterogen instrumentsammansättning som möjligt med syfte att ge ett varierat underlag till studiens syfte.

5. Resultat

I detta kapitel presenteras den färdiga sammanställningen av den insamlade data. Eftersom en tematisk analys användes för att hitta förekommande och relevanta teman, kommer resultaten presenteras utifrån dessa teman.

5.1 Könsbetingelsers påverkan inom val av instrument

Ett centralt tema inom ämnet könsbetingelser påverkan inom val av instrument var informanternas kopplingar mellan kön och specifika instrument. Samtliga informanterna berättade till exempel att sång anses som feminint och gitarr anses som maskulint. I4 förklarar till exempel att “det är ju väldigt tydligt att det är väldigt mycket tjejer som går sång till exempel om man tänker i förhållande till hur många män det är”. I kontrast till sången, tyder informanternas svar även på att gitarr associeras med maskulinitet. Utöver sång och gitarr uttryckte I2 att trummor och basgitarr är “mansdominerande båda två”, och I3 ansåg att fler killar spelade piano och att om tjejer oftast sjunger “så blir det ju fler på instrument som är killar liksom”. Informanten menar att alla inte kan spela likadana instrument då olika roller ska fyllas inom en ensemble.

Samtliga informanter talade även om inspiration utifrån en manlig förebild. När informanterna talade om deras största inspirationer, svarade tre av fem informanter att manliga förebilder utanför familjekretsar som till exempel rockstjärnor var stora inspirationer. I2 förklarade att “det är ju, tyvärr är det ju så att man har ju de mest... det mesta man refererar till är ju, då ser man ju en man framför sig. Så att alltså alla gitarrister som jag lyssnar på är ju män”. I2 menar att populärmusik präglas av manliga gitarrister och att informanten därmed inte har haft samma möjligheter att bli inspirerad av kvinnliga gitarrister.

En av informanterna nämnde sin pappa som den största inspirationen medan en annan informant nämnde både sin pappa och en extern manlig förebild som stora inspirationer.

När informanterna talade om hur de började intressera sig för musik, framstod det att familjemedlemmar varit av större inflytande. Av de fem olika informanterna, nämnde två av informanterna en manlig familjemedlem som störst inflytande på sitt musicerande. I3 berättade till exempel om sin pappa som ett stort inflytande då han spritt glädje och skapat “en slags aura” med sitt spelande. Tre av informanterna svarade att båda föräldrar hade varit av tidigt inflytande.

I linje med val av huvudinstrument, angav tre av fem informanter en manlig familjemedlem som inflytande på val av huvudinstrument. I1 förklarade hur han skulle "hära" sin bror, som till följd ledde till valet av huvudinstrument, medan I3 började spela piano efter att pappan hade börjat "spela piano med mig lite". En av informanterna nämnde en extern manlig förebild som inflytande på sitt huvudinstrument, medan en var oklar.

5.2 Genre som inflytande på val av huvudinstrument

Resultaten kommer att presenteras utifrån vilka preferenser informanterna har kring genre i samband med vilka instrument de spelar.

Fyra av fem informanter visade ett stort intresse för musik med fri tolkning och improvisation som till exempel blues eller jazz. I5 menar att "det är ju det är ju det som är roligaste tycker jag – att improvisera och att lära sig att improvisera", medan I3 pratade om sin preferens för fusion, en annan form av jazz, som "inte speciellt strukturerat" och menar att väldigt mycket kan hända utifrån hur en musiker väljer att uttrycka sig. I2, nämnde blues som sin favoritgenre. I intervjun talar informanten om bluesgenren som ett tidigt inflytande och i förhållande till gitarren är det "ofta ett instrument man använder när man spelar låtar, särskilt blues", och syftar på solistiska framträdanden där musiker ofta sjunger och ackompanjerar med en gitarr. I relation till känslor, pratade informanten om att gitarren "sjunger" när han spelar solo och förklarar vidare att "det är då jag känner jag har som roligast när jag spelar." Informanten menar att improvisation ger honom chansen att spela fritt och glädjefyllt och jämför det med sång vilket han menar är positivt då han själv ofta sjunger. Informanten förklarade även att han ägnar större delen av tiden när han musicerar hemma till att spela solo på gitarren. I1 som är klassisk pianist i grunden, talade om sin klassiska inriktning i koppling till undervisning med sin privata musiklärare. Informanten nämner att klassisk musik först blev ett intresse när han märkte hur bra läraren var inom den genren och även att informanten sökt in med klassisk inriktning "för det är [det jag] helt enkelt är bäst på". Informanten menar dock att han ångrar sitt val att han sökt in med klassisk inriktning då han föredrar ensemblespel inom populärmusik, som till exempel fusion.

I4, som är trumslagare, visade en preferens för rockgenren. I intervjun nämner informanten att trummorna har "två centrala roller" inom rockgenren. Först och främst ska trummorna "kunna hålla ihop allting" men även kunna bidra som en "wow-faktor" i det musikaliska sammanhanget där de ska vara "stora och flashiga". Informanten menar att trummornas roll inom rockgenren är framträdande och ska bidra med den traditionella pulsen

samtidigt som instrumentet ska låta starkt och utgöra en teknisk svårighet. I en diskussion om hur olika instrument uppfattas, förklarar I5 att elever på skolan ofta uppfattas utifrån kategoriseringen ”jazz” och ”icke-jazz”, snarare än utifrån vilka instrument de spelar. I5 förklarar att instrument som gitarr oftast inte spelar jazz ”men alla, så här, blåsinstrument är ju mer kopplade till jazz - eller klassisk musik också” och menar att det finns tydliga stereotypiska associationer mellan instrument och genre.

Vidare visade bearbetningen av data att samtliga informanter antydde att deras favoritgenrer att musicera inom, inte ansågs som populära utanför musikaliska kretsar i deras åldersgrupp. I4 menar att det finns en ”bubbla” på skolan där genrer som jazz anses vara mer populära än hur de framstår i samhället men menar dock att rockgenren i helhet är väldigt spridd. I3 anser att genrer som fusion kan vara ”stressigt att lyssna på” då det krävs att lyssnaren är ”ganska insatt i musik för att kunna uppskatta den” och menar att många i samhället gärna vill lyssna på till exempel pop och rock då det oftast finns en ”enkel melodi som fastnar” hos lyssnaren.

I4 och I5 menade att genre har haft ett direkt inflytande på deras intresse för olika instrument. I4 berättar att han har ”växt upp med rocken som är väldigt trum-och-gitarrbaserad, därför spelar jag trummor och gitarr, till exempel”, och menar att det finns ett direkt samband mellan hans val av huvudinstrument och genre. I5, som spelar gitarr som bi-instrument menar att det är ”kul att lära sig låtar som man lyssnar på. Ja typ, rockklassiker. Det är kul att lära sig på gitarr liksom och spela med” och förklarade även att saxofonister inte hade ett tidigt inflytande på honom men däremot blev ”så otroligt inspirerad av gitarristerna för jag har ju inte hört något riktigt liknande innan. Och det var väl liksom så här rätt så mainstream rockgitarrister som inspirerat mig att spela gitarr”. Informanten menar att han blivit inspirerad av att spela till låtar som han lyssnar på och syftar även på populära rockgitarrister som inflytanden till att spela gitarr men menar även att gitarren har förblivit hans bi-instrument medan saxofonen fortsatt vara huvudinstrumentet. I1, trots att han var klassisk pianist i grunden, lyssnade ofta på artister som associeras med populärmusik som till exempel Michael Jackson, Toto och Grover Washington men sökte dock ändå in med klassisk inriktning för det är ”det jag är bäst på”. Informanten berättade även att han ansåg att spela olika genrer är ”skitkul... det är bara att jag inte lika bra på det”, och menar att han lägger en större vikt på att musicera inom genren han är bäst på än att spela annan slags musik som han gillar att spela och lyssna på. Informanten berättade också att han sökt in på jazz-piano som bi-instrument, även om till exempel improvisatoriska aspekter ansågs ”väldigt främmande” och ”extremt”

svåra, och uttryckte att det var ”kul att spela” när han lyckades. Informanten hade även under en kort tid blivit inspirerad att börja spela gitarr och förklarade att han hade ”blivit helt fascinerad” av gypsy-jazzgenren och därmed ville lära sig spela gitarr till låtarna. Informanten menade dock att han enbart lärde sig några ackord för att gitarr var tekniskt för svårt och syftade på pianots enkla praktiska grund som mer passande.

5.3 Familjemedlemmar och vänskapskretsar som inflytande

Samtliga informanter talade om familjemedlemmar som stöttande och positivt inflytande i relation till sitt musikutövande. I1 förklarar till exempel att “mina föräldrar är väldigt stöttande. De själv gillar ju musik och de märker att det är ju det jag vill”, ”de går inte emot mig på något sätt” och menar att föräldrarna ser positivt på hans musicerande samt val av musikinriktad utbildning. Samtliga informanter pratade om familjemedlemmar som ett positivt inflytande. I4 förklarar att han först “fastnade” för musik när familjen lyssnade ”på musik i bilen” och I1, I2, och I3 nämner en stark koppling till sitt huvudinstrument genom en familjemedlems inflytande. När det gäller koppling till familjemedlemmars musikaliska erfarenhet, visade analysen att samtliga informanter hade minst en familjemedlem som antingen musicerat tidigare eller professionellt arbetat inom musikbranschen. Fyra av fem informanter hade familjemedlemmar som var musiker. Tre av fyra informanter hade familjemedlemmar som musicerade på samma huvudinstrument som informanterna. En av fem av informanternas familjemedlemmar musicerade inte men jobbade som musikproducent.

Utifrån vänskapskretsar, visade resultaten att vänner från barndomen inte var ett inflytande på informanternas val av huvudinstrument men att vännerna dock var stöttande i deras musicerande då informanterna använde ord som ”jättekul” och ”cool” för att beskriva vännernas uppmuntran. I1 och I5 menade att deras kompisar inte var intresserade av musik. I5 berättar till exempel att det inte fanns mycket intresse för musik bland vänskapskretsen och att det inte fanns någon som musicerade. I2 menar att det inte finns ”många bland mina kompisar” som musicerar och att han inte har ”så många musik-vänner, alltså på det sättet utanför skolan” och syftar på att han har träffat många av de musikintresserade vännerna genom sin musikutbildning men att vännerna utanför skolan oftast inte är intresserade av musik.

I3 var den enda informanten som nämnde att han hade vänner som musicerade men att de inte ville ”spela med mig eller så” och förklarade att de inte tyckte om att musicera på samma sätt som informanten.

Resultaten visade även att informanterna lyssnade på annan slags musik än deras vänner. I4 förklarade att ”jag lyssnar på väldigt mycket så här [...] rock’n’roll och så här metal, liksom, och alla mina vänner lyssnar rätt mycket... vad ska man säga, det var inte alls den stilen”, och menar att hans vänner ofta lyssnar på mer mainstreammusik som till exempel pop. I2 förklarade även att han hade en preferens för blues och att artister som tidigare varit stora är inte ”alls populärt bland mina... bland dem vem jag vet” och menar att artister som han lyssnar på numera är bortglömda bland unga människor.

5.4 Representation av instrument i samhället

Resultaten visade att informanterna ansåg instrument som associeras med populärkultur, dvs basgitarr, piano, sång, trummor och gitarr, överrepresenteras i det estetiska programmet. Samtliga elever nämnde dessa instrument som de mest populära på skolan och I1 gissade på att hälften av eleverna på den estetiska linjen undervisades i sång. Informanterna kopplade dessa företeelser till hur instrumenten är representerade i samhället. I4 förklarade:

Jag tror att det alltså beror på hur mycket man får se. Hur mycket instrumenten visas i populärkultur. Om man tänker idag vad folk lyssnar på, vad som är i top 100 så är det ju en väldigt stor mängd antingen rappare eller singer-songwriters och det är den sortens människor man ser upp till liksom.
(Informant 4)

Informanten menar att musikens popularitet och representation i samhället har en stor betydelse i hur inflytelserika olika instrument är och menar även att unga människor ser upp till artister som är med i top-100 listor, då exempelvis rappare och singer-songwriters. I2 förklarade att många människor känner till dessa instrument ”oavsett om man har växt upp i en musikfamilj” och syftar på hur mycket ovannämnda instrument representeras i populärmusik. I5 menar dock att även om de ovannämnda instrumenten är ”så otroligt mainstream”, finns det vissa instrument som är mer populära än andra. Informanten syftar exempelvis på basgitarr, som representeras ”överallt” men att en bidragande faktor till instrumentets impopularitet skulle kunna vara på grund av att den inte hörs ”lika bra om man tänker på det sättet. Jag tänker att när jag var mindre så tänkte jag inte riktigt på [att] basen spelade”. Informanten menar att basgitarrens klang och frekvens inte framstår lika tydligt i musiken som till exempel sång, trummor eller gitarr.

Vidare förklarade I3 att instrument även representeras genom olika sociala eller politiska musikaliska rörelser som rock'n'roll och menar att unga människor fäster sig vid den då den "kan ibland vara rebelliskt, och ungdomar kan då tendera att börja lyssna på sådan musik. Och i texterna har dom ju då också i rock, ofta rebelliska eller politiska uttalanden". I1 associerar även rock med band som Led Zeppelin, Queen och Van Halen och menar att band "9 av 10" gånger representeras av män och menar att männens fördel i samhället speglas inom musikkulturen.

5.5 Instrumentens fysiska och fonetiska egenskaper

I bearbetningen av datamaterialet visade resultaten att samtliga informanter pratat om instrumentens fysiska och fonetiska egenskaper. Informanterna talade om instrumenten i koppling till förväntade roller inom samhället eller ensembler, instrumentens ljudkvalitéer och även fysiska aspekter. I3 menade att tjejjers röster ofta hörs mer än killarna i till exempel körensembler på grund av att de "sjunger ljusare" och menar att tjejer ofta blir "pushade" till att bli sångare då samhället anser att "de flesta tycker att tjejer låter bättre i sång [än killar]." I relation till huvudinstrument, berättade I2, som har gitarr som huvudinstrument, att han hellre valt sång som huvudinstrument. I intervjun nämnde informanten att han sjungit sedan tidigare men glömde att nämna det tidigare i intervjun då han inte tänkte på sången som ett instrument. Informanten förklarade att sång hade varit en stor del av tidigare musicerande men att målbrottet hade hindrat honom från att sjunga på ett önskvärt sätt. Informanten förklarade dock att nu "när det har avlägsnat lite så sjunger jag jättemycket igen" och hade därmed föredragit om han hade valt sång som huvudinstrument. I3 och I4 kopplade instrumentens fysiska och praktiska utförande till olika normer. I följande citat talar I3 om att vissa instrument når en viss status beroende på hur svåra eleverna anser att det är att spela dessa instrument:

Jag kan tänka mig att många ser ner på basen mycket eftersom man ofta spelar en ton hela tiden. Så jag kan tänka mig att många ser ner på bas. Jag tror att många ser upp till blås. Även fast det är också bara är en ton som man, så, men det ser svårt och det låter svårt när man frågar en person liksom ja trumpeteten är stämd i Bb och man måste puta med munnen och göra massa så här så det liksom låter svårt. (Informant 3)

Informanten menar att instrument kan betraktas som mer imponerande beroende på hur visuellt svåra de upplevs vara att spela. I föregående citat menar informanten att basgitarren betraktas som ett enkelt instrument att spela vilket bidrar till att många ser ner på instrumentet. I kontrast ser många upp till blåsinstrument då det är ett mer fysiskt ansträngande instrument att spela och upplevs därmed som mer imponerande.

I4, som spelar trummor som huvudinstrument men även spelar gitarr, menade även att det finns olika stereotyper som är vanliga på musikskolor beroende på vilka instrument som spelas. Exempelvis menar han att det ofta skämtas om att ”gitarrister inte har någon taktkänsla. Det är riktigt roligt. Eller att gitarristen inte kan läsa noter, vilket stämmer för min del” och även att man är ”dum trummis som inte behöver bry sig om ackordlära” vilket informanten dock tycker stämmer bra i hans roll som trumslagare.

I1 talade om huvudinstrument i relation till relevans i undervisningen. Informanten förklarade att det kan ”vara svårare att få en bra ensemble ifall du kör blockflöjt, det kanske inte finns lika stor liksom repertoar”. Informanten menar att undervisningen tar hänsyn till alla olika slags instrument men att det finns vissa instrument som har en större roll inom ensemblespel.

Vidare talade I4 om trummor som ”väldigt bullriga och stora och de tar mycket plats”. Informanten menar att ”när det gäller ljudbilden så gillar jag definitivt att vara stor i mitten liksom” och syftar på att en centrerad roll passar hans musikaliska personlighet. I en diskussion med I2 kring varför killar och tjejer väljer olika instrument, återspeglades denna känsla. Informanten menar att en av orsakerna till att trummor anses vara ”mansdominerad” är att ”det kanske är lite högljutt med trummor. Det är liksom [att] man tar för sig mer.” Informanten menar att de högljudda fonetiska egenskaperna som trummorna innehar samt det fysiska sättet instrumentet spelas på passar killar bättre än tjejer.

I4 pratade även om den kinestetiska aspekten som trumspellet medför och syftar på att ”själva idén av hur man spelar trummor är liksom dragningskraften”. Informanten menar att de fysiska slagen av trummorna ger en glädje som andra instrument inte kan återskapa. I2, som är gitarrist, pratade också om den fysiska aspekten i trumspel då informanten nämner att han kan känna att han ibland behöver ”spela av mig och då är det trummor” och menar på att den fysiska aspekten är avgörande i syftet.

Informanterna talade om instrument utifrån praktiska möjligheter. Tre av fem informanter ansåg att sång var populärt på grund av tillgängligheten. I1 talade om sången som någonting människor ”föds med” och menar därmed att det är ett ”naturligt” instrument. I2 såg på sång som ”väldigt lättillgängligt” och menade att de praktiska omständigheterna inte påverkar sång som instrument och syftar på att sången är förkroppsligat och därmed ett instrument som alltid finns tillgängligt. I3 menade att sången är ”lätt att börja med” och att utövandet av sång kan låta bra ”utan så mycket effort” och även att han ansåg sången vara

”svårt att bli riktigt, riktigt bra på som andra instrument”, men att ”det är lättare att lära i början än andra instrument”. Informanten anser att det är lättare att börja sjunga än att spela andra instrument då rösten ger en viss medfödd teknisk färdighet som naturligt utvecklas med åren. Dock menar informanten även att det är lika svårt att utveckla avancerade färdigheter inom sång som på andra instrument.

I1 talade även om pianot som ett ”våldigt smart” instrument och syftade på att det praktiska elementet gör det ”lätt att börja med”, men menar även att det är svårt att bemästra. I3, som även är pianist, menade att pianot är det mest flexibla och ger möjlighet till att spela till exempel ”bas på piano, man kan kompa på piano...” och syftar på att det är ett brett instrument som täcker många musikaliska funktioner.

5.6 Glädje och motivation

Ett återkommande tema som framstod i bearbetningen av data var sättet eleverna pratade om sina huvudinstrument i relation till glädje. I samtliga intervjuer diskuterades resonemang för val av instrument. Samtliga informanterna använde ord som ”kul” och ”roligt” för att beskriva hur det känns att musicera på deras huvudinstrument. I4 och I5 kopplar sin glädje direkt till sitt huvudinstrument. Exempelvis pratade I5 om saxofonen utifrån en nyfikenhet då han var i ett ständigt sökande efter att hitta vad som är ”speciellt med saxofon jämfört med typ klarinett, som är [ett] relativt likt instrument” och menade att det finns mycket att upptäcka och lära sig om sitt instrument. I2 menade att han, inom sitt gitarrspelande, mest övade på att spela solo. Även om han ansåg att inte det var det mest effektiva sättet att öva på utifrån lärandesyfte så var det då han hade roligast. I1 berättade om sitt pianospelande utifrån en praktisk utgångspunkt då han ”rent i allmänhet” bara tycker att ”det är kul”. Informanten såg en vinst i att spela ett instrument oavsett om det är professionellt eller som hobby och syftar på många som ”älskar det” trots att de inte vill arbeta med musik.

Tre av fem informanter talade om glädje i relation till övning. I3 berättade att det är ”våldigt kul att spela piano” men menar dock att han ofta känner sig otillräcklig i sina färdigheter och om han varit ”duktigare hade det kunnat vara roligare. Mycket roligare.” Informanten drog slutsatsen att han behövde öva mer och att det hade lett till ökad glädje av att spela på sitt instrument. I5, som har saxofon som huvudinstrument, syftar även på en period där han ”knappt övade någon saxofon alls” som en motgång och menade att han, vid det tillfället, valde att öva på gitarr i stället efter att ha blivit inspirerad av rockmusik. Dock menar informanten också att han valt saxofon som huvudinstrument för att han var ”bättre” på det och

anser även att det är ”kul att lära sig nya saker” och menade att känslan av att utvecklas på sitt instrument var en källa för motivation. I4, som har trummor som huvudinstrument, kände att han hade mer ”förståelse för trummor” och menar på att han ”plockar upp koncept lättare”, vilket bidrog till informantens glädje för att öva. Informanten menade att ”traggla på gitarr är inte är särskilt roligt, men att traggla saker på trummor det tycker jag är jätteroligt, av någon anledning, även på en övningsplatta”. Informanten menar att hans personliga koppling till sitt huvudinstrument bidrar till den upplevda glädjen av att öva.

Vidare visade bearbetningen av data att 4 av 5 informanter hade gjort samma val av huvudinstrument igen, om de hade fått chansen att byta. I2, som är gitarrist, berättade dock att han hellre hade valt sång som huvudinstrument. Samtliga informanter som menade att de hade valt rätt huvudinstrument ville arbeta med musik i framtiden, medan I2 var osäker på om han ville ”jobba med musik”. I fråga om framtida mål, pratade I2 och I3 om att utveckla musikaliska färdigheter som till exempel ”att lägga alla ackord med nior och maj 7 och allt detta” (I2), och ”kunna spela bättre med andra. Jag vill kunna vara bättre på att kompa och jag vill vara bättre på att ge någonting till ensemblen” (I3), vilket syftar på utvecklingen av informanternas musikaliska färdigheter. Övriga informanter pratade om framtida mål utifrån ett bredare perspektiv då vidare utbildning och yrkesliv inom musik var i fokus. I4 berättade till exempel att ”jag vill för det första jobba som musiker. Om det är studiomusiker eller gig-musiker, det spelar ingen roll.” I5 ville fortsätta studera musik och därmed ”gå folkhögskola, musikfolkhögskolan och sen så vill jag gärna gå musikhögskola” och uttryckte att det hade varit ”askul” att jobba som jazzmusiker i framtiden. Informanternas svar visade att det fanns skillnad på hur framtida mål tolkades, då I2 och I3 tänkte mer på kortsiktiga mål som gynnar deras musikutbildning, medan de andra informanterna tänkte på yrkeslivet som musiker efter utbildningen.

5.7 Tidigare musikutbildning som inflytande

Ett tema som uppenbarade sig efter bearbetning av den insamlade data var informanternas beskrivning av musikundervisningen i grundskolan.

När informanterna talade om musikundervisningen i grundskolan, användes ord som “kaos”, “dåligt”, “sunkig” och “inkompetent”. Samtliga informanter beskrev deras upplevelse i musikundervisningen i grundskolan som mediokert eller dåligt. Tre av fem informanter menade att det fanns en brist på kompetens inom personalen och ledningen. I2 beskrev sin lärare på grundskolan som “världens sämsta lärare” då hon “sjöng falskt” och “hon kunde inte toner och

så där”. Informanten syftar här på att lärare saknade både teknisk förmåga samt grundläggande teoretiska kunskaper. I1 och I3 berättade om deras upplevelser som blandade. Eget musicerande och eget projektarbete var positiva aspekter men att eleverna ofta placerades i par på grund av brist på tid och lärarresurser. I4 hade även negativa konnotationer till musikundervisningen i skolan vilket berodde på att bland annat skolledningen var “ganska inkompetent” och berättade även att “dåliga arbetsvillkor för musiklärare” lett till att informanten haft “kanske 14 olika musiklärare” mellan trean och nian, vilket informanten menar bidrar till en dålig musikundervisning.

Vidare pratade informanterna även om hur musiksalarna var utrustade i skolan. Skolornas musiksal beskrevs av informanterna som “dåligt utrustade” (I4) med “lågkvalitativa” instrument (I5) som innefattade bland annat “ett väldigt söndrigt trumset” (I4), och “någon sunkig Squier elgitarr” (I5) medan I3 ansåg att det var “kaos” i musiksalen. Informanterna ger en tydlig bild av skolornas brist på lämplig utrustning och menar att det har orsakat dåliga undervisningsförutsättningar i musikundervisningen.

I3 menar att undervisningen ofta inte var uppskattad av eleverna och att en brist på entusiasm ledde till att det “inte hände så mycket” och syftar på att lektionerna var improduktiva. I5 förklarade att instrumenten var “rätt så sunkiga och inte så välskötta och då blir de väl inte hanterade så jättebra”, och menar att elevernas dåliga attityd mot musiken i grundskolan var en konsekvens av skolans förutsättningar.

I3 beskrev musiksalen som “väldigt många keyboards, väldigt många gitarrer. Två trumset. Och lite andra konstiga, inte kanske ens instrument så, utan, pinnar, och andra saker med hål i sig, kanske något dragspel typ?” Övriga informanter beskrev också musiksalarna som dominerade av instrument som basgitarr, piano, sång, trummor och gitarr.

I intervjuerna nämndes kulturskolan som ett starkt inflytande på I5. Informanten förklarade att han fått pröva på saxofon genom en ”prova på dag” som anordnats av kulturskolan. Det här är avseendevärt då informanten tidigare hade nämnt att han ville spela fiol som huvudinstrument men att chansen av att pröva på ett nytt instrument hade ändrat på informantens preferens för instrument. Grundskolan var dock mindre betydelsefullt då inga av informanterna talade om musikämnet som ett inflytande på deras val av huvudinstrument.

5.8 Sammanfattning av resultat

Utifrån bearbetningen av data var det tydligt att ett återkommande tema var inflytandet av manliga familjemedlemmar och även andra externa förebilder då samtliga informanter talade om dessa personer i förhållande till deras val av huvudinstrument samt musikaliskt intresse. Resultaten visade även att vänskapskretsar inte var ett stort inflytande på informanternas val av huvudinstrument då de oftast inte musicerade eller visade intresse för musik.

Informanterna var även eniga om att det fanns etablerade könsrelaterade normer som är kopplade till hur olika instrument är betraktade utifrån kön och roll. Sång hade exempelvis starka kopplingar till kvinnliga musiker, medan gitarr som trummor och elgitarr ansågs vara maskulina. Dock framstod det även att det finns etablerade normer kring instrument som inte ansågs kopplade till kön och menade att dessa normer var omslutande av olika synsätt kring genre och musicerande roller.

Vidare visade även resultaten att informanterna kopplade instrumentens popularitet till överrepresentationen i populärkultur och menar att instrument som gitarr, bas, trummor, sång och piano är de mest populära. Dessa instrument representerades även i grundskolan men informanterna menade dock att musikundervisningen var av låg kvalitet och därmed inte bidrog till ett positivt inflytande.

Utifrån genre talade informanterna om en preferens för improvisatorisk musik som blues, rock och jazz. Informanterna beskrev det improvisatoriska elementet som spännande och någonting som uppskattades mycket inom sättet de musicerade på. Utifrån urvalet går det inte att se ett tydligt samband mellan val av instrument och föredragen genre.

Informanterna talade även om instrumentens dragningskraft och syftade då på fonetiska och fysiska egenskaper. Trummorna beskrevs till exempel som bullriga, medan piano beskrevs som praktiskt. Enligt informanterna, var sången mer passande för kvinnor, då den ljusa rösten ansågs som finare och mer markant i exempelvis körsammanhang. Trummor talades även utifrån den fysiska aspekten och flera informanter menade att sättet man fysiskt slår på trummor ger instrumentet en viss dragningskraft som andra instrument saknar.

6. Diskussion

Resultaten tyder på att det finns tydliga faktorer som har påverkat informanternas val av huvudinstrument. I det här kapitlet kommer jag att koppla dessa resultat med tidigare forskning för att kunna utvärdera vilka faktorer som haft störst inflytande, samt identifiera områden som kräver vidare forskning. Studiens frågeställningar kommer att besvaras genom olika överskridande teman som tidigare presenterats i resultaten.

6.1 Könrelaterade roller och genrepraktik

Utifrån könsrelaterade normer och roller, talade informanterna bland annat om att tjejer ofta blir "pushade" att bli sångare då klangen i deras röst låter bättre än hos manliga sångare och att deras ljusare röster hörs tydligare i musik. Det här resultatet ligger i linje med Borgström Källéns (2014) studie som visade att kvinnliga musiker oftast hade centrerade roller som sångare i framträdanden medan killar oftast "körade" bakom tjejerna. Informanterna talade om trummor som mansdominerande och kopplades till en centrerad roll där utövaren kan ta för sig mer. Informanterna var eniga om att sång var det mest feminina instrument och att gitarren var det mest maskulina instrumentet och menade även att de övriga ovannämnda instrumenten var maskulina. Dessa resultat är i linje med granskad litteratur (Borgström Källén, 2014, Annfelt, 2003, Clawson, 1999, Baker, 2012) som menar att könsbetingelser är etablerade normer inom musik och att olika instrument har karaktäriserats utifrån sociala konstruktioner och roller vilket även kan speglas i olika genrepraktiker.

Resultaten visade även att informanterna hade en preferens för jazz, blues och rockmusik. Informanterna talar om jazz som en ostrukturerad genre där mycket kan hända beroende på hur utövaren väljer att uttrycka sig. Informanterna talar om improvisation – vilket jag menar är synonymt i de tre olika genreerna - som det elementet där de finner störst glädje, vilket även syftar på ett sökande i det okända eller som att våga ta risker. Dessa resultat går i linje med Borgström Källén (2014) och Annfelts (2003) studier som associerar jazz med hegemonisk maskulinitet. Det är dock viktigt att tänka på att den hegemoniska maskuliniteten endast kopplas till jazzgenren i deras studier och att mina resultat visar att andra musikaliska faktorer som klang, dynamik och instrumentation samt rebelliska eller politiska faktorer som till exempel sångtexten kan vara inflytelserika faktorer i andra genrer. En av informanterna talade till exempel om rock'n'roll som en rebellisk genre vilket, enligt informanten kan ha en dragningskraft på unga killar. Dessa resultat är i linje med Borgström Källéns (2014) studie

som visade att de manliga eleverna hade ett positivt förhållningssätt till instruktioner som att leka ”crazy” inom ensemblespel medan de kvinnliga eleverna strävade efter stilideal där sådant beteende inte var passande.

Det är tydligt att informanterna dragits till improvisatorisk musik genom deras nuvarande utbildning. Ett antagande skulle kunna göras att jazz (och även andra genrer) inte utforskas nog i samhället på grund av det improvisatoriska elementet som kan anses för svårt att förstå eller lära ut. En av informanterna förklarade att det inte är en populär genre överlag då många i samhället gärna vill lyssna på till exempel pop och rock då det oftast finns en enkel melodi som fastnar hos lyssnaren. Jag menar att pop och rockmusik kan populariseras i musikundervisningen då innehållet av bland annat enkla melodier skulle kunna eftersträvas i musikundervisningen för att vidga elevers intresse. Resultaten i min studie är i linje med Stålhammars (2004) studie som tyder på att unga människor föredrar en musikundervisning grundad i pop och rockmusik istället för klassisk musik.

Vidare forskning om hur musikutbildningen i grundskolan representerar genre hade varit intressant. Ett antagande kan göras att undervisningen kan vara för avgränsad och på så sätt hindrar elever från att upptäcka ny musik istället för att vidga deras intresse. Etnografiska studier som ämnar till att undersöka vilka genrer som undervisas mest samt intervjuer med elever skulle kunna gynna lärare genom att ge en tydligare överblick i hur musikundervisningen genomförs samt ge en insyn i elevernas perspektiv och upplevelser av undervisningen. En sådan undersökning hade även kunnat skapa en tydligare bild inom frågeställningar som berör sambandet mellan genre och val av huvudinstrument.

I relation till val av instrument visade resultaten att det finns ett visst samband mellan val av instrument och genrepraktik. Informanterna talade ofta om genre som inspiration till att pröva nya instrument, exempelvis gypsy-jazz och rock som hade inspirerat att spela gitarr som bi-instrument för att kunna efterhärma och spela med i låtarna. Två av informanterna talade även om val av huvudinstrument som direkt följd av musiken de lyssnade på. Dock talade dessa informanter även om centrerade positioner och solistiska element som eftersträvade roller, vilket även stämmer med Borgström Källéns (2014), Perssons (2019) och Annfelts (2003) ovannämnda forskning om roller och hegemonisk maskulinitet. Det är därmed inte helt tydligt om det är instrumenten eller rollerna som eftersträvas i genren. En av informanterna talade om rockgenren som en källa för inspiration, trots att han spelar saxofon som huvudinstrument. Då saxofonen sällan spelas i rockgenren kan ett antagande göras att det finns andra faktorer som

spelar större roll i val av huvudinstrument, till exempel skicklighet och den centrerade rollen som improvisatör vilket informanten tidigare nämnt som dragningskrafter till instrumentet. Den klassiska pianisten var även ett bra exempel på någon som fortsatt spela klassiskt piano på grund av den musikaliska färdigheten trots en ständig inspiration från olika genrer. En koppling skulle kunna göras mellan genrepraktik och instrument men det är dock inte tydligt om genrepraktik har influerat val av huvudinstrument eller vice versa. Ett större utforskande i hur unga människor förhåller sig till olika genrepraktiker hade också kunnat göra det här tydligare då urvalet av informanter mest pratade om genrer som jazz, blues och rock. Det hade till exempel varit av intresse att se hur klassiska gitarrister eller sångare förhåller sig till improvisation för att tydligare se kopplingar mellan genre, roller och instrument. Studier med ett större urval och en heterogen sammansättning vad gäller kön hade därmed behövts göra för att ge nya perspektiv av det här sambandet.

6.2 Tidigare musikutbildning

Ett intressant tema som uppstod i resultaten var de negativa upplevelserna relaterat till musikämnet i grundskolan. Utifrån förebilder var det inga av informanterna som nämnde tidigare lärare som förebilder. Enligt Stålhammar (2004) associerar unga människor ofta musik till musikämnet i skolan vilket tyder på att musikämnet i grundskolan har ett stort inflytande på unga människor. Informanterna talade om musiksalarerna som dåligt utrustade och menade att populärmusikaliska instrument som trummor, piano, bas, gitarr och sång förekom mest. Dessa resultat är i linje med Nunes och Ordaninis (2014) undersökning som visade att dessa instrument är mest populära inom populärmusik. Då instrument som blåsinstrument och stråkinstrument inte användes, pekar det på att musikundervisningen i grundskolan är riktad mot populärmusik som till exempel pop och rock och därmed ges eleverna inte chansen att utforska genrer som klassisk och jazz. Det är självklart möjligt att spela dessa genrer på icke-traditionella instrument men kan då, enligt Stålhammar (2004), hämma den musikaliska upplevelsen då den inte är autentisk. Stålhammar (2004) menar att eleverna har distinkta personliga kopplingar och förförståelse till musik och att skolans restriktiva format kan bidra till att upplevelsen av musik inte återspeglar uppfattningen av musik i det verkliga livet. En annan anledning till att instrument som piano och sång används i grundskolan skulle kunna vara de praktiska fördelarna. Informanterna talade om sång som ett förkroppsligat instrument som människor föds med och därmed skapar en enkel ingång till att musicera. Pianot talas även som ett praktiskt instrument, där man kan skapa toner genom att trycka på tangenter vilket jag menar är mer nybörjarvänligt än instrument som till exempel fiol eller trumpet.

Informanterna var kritiska mot undervisningen och menade att lärarna, ledningen och undervisningsformatet var av dålig kvalitet. Den kritiska synen mot undervisningen ligger i linje med Stålhammars (2004) studie då elever från både England och Sverige bar negativa synen om musikundervisningen i grundskolan. I samtal om tidiga minnen av musikundervisning talade informanterna ofta om musiklektioner från grundskolan vilket tyder på att musikämnet i grundskolan skulle kunna vara ett inflytande på unga människor. Det här resultatet är även i linje med Stålhammars studie då eleverna i studien kopplade musik till upplevelser av musikämnet i grundskolan.

Den föreliggande undersökningen tyder på att musikundervisningen i grundskolan är i behov av en förbättrad kvalitet. En av informanterna nämnde till exempel att musikläraren saknade ämneskompetens och sjöng falskt. Resultatet går emot tidigare forskning av Sandberg (1996) och Mars (2016) som menar att lärare, i linje med förnyade läroplaner, satsat mer på praktiskt lärande och utveckling av musikaliska färdigheter, vilket kan ge elever en bättre upplevelse av musikämnet i grundskolan. I min åsikt är det viktigt att tänka på att läraren kan skapa en viss status genom sin ämnesfärdighet. Effekterna av en större satsning av praktiskt lärande och musikaliska färdigheter kan förminska om läraren saknar en hög ämneskompetens vilket även kan återspeglas i elevernas negativa synen på musikämnet. Som tidigare nämnt, visar resultaten att informanterna ej nämnde musiklärare i grundskolan som förebilder. Det här är till viss del i linje med Perssons (2019) studie som menar att rollen mellan lärare och elev har avlegitimerats på grund av en samhällsförändring. Dock skulle lärarens brist på status även kunna härstamma från undervisningens kvalitet. Perssons jämförelse mellan musikundervisningen i grundskolan och musikprofil är intressant. Den jämlika maktrelationen inom musikprofil mellan musiker och musiker (som efterliknar verkligt musicerande) i stället för musiker och elev verkar skapa en mer inspirerande miljö och läraren skulle därmed kunna vara av större inflytande på eleverna och som följd vidga deras intresse av musik och olika instrument. Borgström Källén och Lindgren (2018) menar även att antagandet av roller förändras beroende på miljön de finner sig i. Elever som musicerar i grundskolan antar förväntade roller utifrån skolans miljö och kultur som musikämnet är del av, medan elever som studerar på musikprofil antar roller som musikstudenter. Det finns därmed ett intresse i att utvärdera hur vi som lärare kan effektivisera musikundervisningen i grundskolan genom att inkludera eleverna i undervisningen och skapa en miljö där eleverna kan präglas som medmusiker istället för elever.

Grundskolans utbud av instrument kan utökas för att ge elever en större chans att pröva på olika instrument. Intressant nog nämnde en av informanterna att han upptäckte saxofonen via en ”prova på dag” på en kulturskola. Utifrån egen erfarenhet i grundskolan, erbjuds sällan musikämnet utflykter eller möjligheter till externa kulturella inslag och därmed hade ”prova på dagar” varit ett utmärkt initiativ för att kunna vidga elevers syn på instrument och musik i allmänhet. Det är även viktigt att tänka på att informanterna redan hade musikalisk erfarenhet innan de började i grundskolan och ett antagande kan göras att de inte blev lika påverkade av hur musikämnet representerades i grundskolan än elever utan tidigare erfarenhet. Korta lektioner, icke-kompetenta lärare samt dålig kvalitet hade kunnat ge unga människor som inte har tidigare musikalisk erfarenhet en dålig upplevelse av musik och därmed motverka det musikaliska intresset. Jag anser att det här är ett viktigt resultat i studien då det ger ett tydligt perspektiv på hur vi som lärare kan förbättra musikämnet i grundskolan. Det kan dessutom vara viktigt att tänka på att musikämnet i grundskolan ofta är många unga människors ingång till musik och därmed är det av största vikt att vi utvecklar och förbättrar ämnet för att kunna vidga elevernas intresse på bästa sätt.

6.3 Familjemedlemmar, vänskapskretsar och personlig koppling

Ett tydligt tema som avslöjades i resultaten var inflytandet av familjemedlemmar. Det här temat blev betydelsefullt då det gav en djupare insyn i hur, och vilka sociala aspekter påverkar unga människors val av huvudinstrument. I en bearbetning av informanternas utsagor, framstod det att samtliga informanter varit inspirerade av familjemedlemmar och särskilt fäderna och bröderna. Det manliga inflytandet speglades även i informanternas externa förebilder då de nämnde manliga artister som stora inflytanden och dessa korrelerade med informanternas val av huvudinstrument. I studien var samtliga informanter killar och för dem hade manliga förebilder ett större inflytande än kvinnliga förebilder. Resultatet var i linje med Cooper och Burns (2021) forskning som menar att unga barn ofta väljer instrument och roller utifrån hur de representeras i samhället. Deras studie visade bland annat en skillnad på hur killar och tjejer väljer instrument beroende på vilket kön som är associerat med instrumentet. Tjejerna var mer benägna att välja icke köns-överenskommande instrument när de såg en kvinnlig representant kopplad till instrumentet, vilket kan förklaras som en ”stereotype lift”, medan killarna reagerade med ett stereotype threat, och valde i linje med köns-överenskommande roller och instrument.

Studier av Wiedenfeld (2018), Fortney, et al. (1993), McPherson (2000) och Comeau, et. al. (2019) stödjer resultaten till viss del då forskningen visar att yttre faktorer som familjemedlemmar eller vänskapskretsar har en viss betydelse på unga människors val av huvudinstrument. Wiedenfeld (2018) och Forney, et al. (1993) menar dock att även om sociala inflytanden kan spela en viss roll i elevernas val av huvudinstrument, är personliga kopplingar till instrumentets fonetiska egenskaper, samt deras skicklighet på instrument en större faktor i elevernas val av instrument. Föreliggande undersökning ligger i linje med de nämnda studierna. Informanterna diskuterade instrument som trummor utifrån en fonetisk och kinestetisk dragningskraft, samt pianot som ett praktiskt instrument. Utifrån färdighet var det även tydligt att flera informanter hade baserat valet av huvudinstrument på hur skickliga de ansåg sig vara på instrumentet. En av informanterna nämnde även att han hellre hade sjungit i stället för att spela gitarr och syftar på att målbrottet hade hindrat honom vilket skulle kunna tyda på att klangen och förmågan av att sjunga värderades högre än glädjen av det praktiska utövandet av sången. Resultaten ligger i linje med tidigare studier av McPhersons (2000) och Comeau, et. al (2019) studier om motivation. Studierna tyder på att elevens inre kärlek för musik har en större inverkan på elevens motivation än yttre inflytanden som till exempel familjemedlemmar, vänner eller andra sociala faktorer. McPherson (2000) menar även att den inre motivationen skapar en autonomi vilket oftast gör att elever är mer benägna att fortsätta musicera i framtiden, medan elever som börjat spela ett instrument på grund av yttre inflytanden ofta slutade spela och även presterade sämre. Vid genomförandet av mina intervjuer, var ett intressant avslöjande ett samband mellan val av huvudinstrument och musicerande på lång sikt. I2, som ovannämnt hellre hade sjungit i stället för att spela gitarr som huvudinstrument, var den enda informanten som inte tänkt fortsätta musicera i framtiden. Det här resultatet kan förklaras med hjälp av McPhersons studie om inre och yttre motivation vilket skulle kunna tyda på vikten av att elever får chansen att spela instrument de mest uppskattar och att vi som lärare ger stöd för att på bästa sätt kunna förverkliga deras musicerande.

I den föreliggande undersökningen framstod det genom informanternas reflektioner att inflytande från vänskapskretsar var avsevärt mindre än familjemedlemmar. Informanterna saknade ofta vänner som musicerade eller lyssnade på samma slags musik, vilket skulle kunna tyda på informanternas normbrytande musikaliska inriktning. Dessa resultat är i linje med tidigare forskning av Conway (2000) som menar att icke-stereotypiska instrument kan bidra till nedstämmande kommentarer från klasskamrater och vänskapskretsar men att det dock även motiverar elever att välja normbrytande instrument. I min studie, talade en av informanterna

om instrumentalister utifrån ”jazz och icke-jazz” vilket pekar på att det finns fler normer utöver kön som kretsar i musiksammanhang. Normbrytande teman är dock något som hade behövts forskas om ytterligare för att kunna stödja den hypotesen. Vidare studier hade till exempel kunnat göras på estetiska program med en utgångspunkt i hur jazz och icke-jazzmusiker antar roller. Genomförande av intervjuer med olika elever inom dessa kategorier hade kunnat ge ett tydligare perspektiv.

Jag anser att jämförandet mellan studien och tidigare forskning är spännande och anser att kvalitativa studier med ett större urval hade kunnat bidra till fler perspektiv på hur dessa faktorer influerar unga människors val av instrument. Det är även viktigt att notera att min studie genomfördes på samma skola och ett antagande kan göras att informanterna hade liknande ekonomiska och sociala förhållanden. Olika förhållanden skulle kunna påverka resultaten och därmed hade det varit av intresse att ytterligare undersöka dessa faktorer utifrån olika ekonomiska och sociala bakgrunder. Vidare studier hade även behövts för att tydliggöra hur manliga och kvinnliga förebilder påverkar unga människor av båda kön. Urvalet av informanter i studien hade behövt utökas för att skapa ett bredare resultat och därmed öka studiens kvalitet. En heterogen sammansättning vad gäller kön hade skapat en tydligare bild på hur informanter blir inspirerade av personer av båda kön. Med dessa reflektioner i åtanke, hade jag föreslagit att undersöka samma ämne med ett bredare urval. Ytterligare frågeställningar som ämnar att ge kunskap om hur olika socioekonomiska förutsättningar påverkar val av huvudinstrument skulle kunna undersökas genom kvalitativa studier med elever från olika socioekonomiska bakgrunder. Dessa studier skulle kunna genomföras genom att intervjua elever från olika skolor. Studier som bedrivs på olika skolor hade även gett chansen till att på bästa sätt skapa en heterogen sammansättning vad gäller kön för att ge fler perspektiv på frågor som berör kopplingar mellan kön och instrument.

6.4 Slutsatser

Syftet med den här studien har varit att få kunskap om hur olika faktorer påverkar unga människors val av huvudinstrument. Förhoppningen var att bidra till en ökad förståelse hos musiklärare för att på bättre sätt kunna förstå hur de olika faktorerna påverkar sättet unga människor ser på instrument och därmed fungera som ett stöd i valet av huvudinstrument.

Studien visar att det finns varierade faktorer som påverkat de fem olika informanterna.

- Utifrån könsbetingelser och genrepraktik, tyder studien på att det finns etablerade normer inom musik som informanterna tagit del av. Det finns starka kopplingar mellan

olika instrument i relation till kön och studien visar även att kön speglas i genrepraktik då informanterna drogs till improvisatoriska genrer som jazz vilket anses som typiskt maskulint. Tidigare forskning tyder även på att det finns könsrelaterade normer och roller inom musikämnet vilket skulle kunna bidra till informanternas perspektiv på olika instrument.

- Kön visades även vara en framstående faktor inom kategorin förebilder. Familjemedlemmar överlag var en tydlig bistående faktor som inflytande på informanterna. Studien visade att homogena förebilder var av störst inflytande, vilket även stöds av tidigare forskning som tyder på att unga människor väljer instrument utifrån hur det representeras av kön i samhället.
- Studien visar att informanterna har dragits till olika instrument på grund av dess fonetiska, kinestetiska och praktiska egenskaper. Tidigare forskning syftar på studier som menar att personliga kopplingar till instrumentens egenskaper är det största inflytandet på unga människors val av huvudinstrument.
- Musikämnet i grundskolan framställdes som en negativ upplevelse hos informanterna. Utifrån informanternas utsagor framstod det att musiklektionerna var lågkvalitativa och oinspirerade. Tidigare forskning tyder på en stor skillnad i jämställdheten utifrån roller mellan musikämnet i grundskolan och musikprofil. Traditionellt hierarkiska roller hade förändrats till mer jämlika roller vilket gynnar elevernas lärande, syn på musikundervisningen och respekt för läraren.
- Vänskapskretsar var inte ett stort inflytande på informanternas val av instrument. I samtliga fall var informanternas vänner antingen ointresserade av musik, gillade inte att musicera eller lyssnade på annorlunda musik. Tidigare forskning visade även att yttre inflytanden från vänskapskretsar var av lägre betydelse än till exempel familjemedlemmar, eller personliga kopplingen till instrumentet.

Slutsatserna tyder på att familjemedlemmar och instrumentens kinestetiska och fonetiska egenskaper var de mest inflytelserika faktorerna på informanternas val av huvudinstrument. Grundskolan ansågs som oinspirerande och utan inflytande på informanternas val av huvudinstrument. Som lärare är det här resultatet betydelsefullt då det finns många elever som enbart musicerar genom musikämnet på grundskolan vilket betyder att det kan vara den primära inspirationskällan vad gäller musik. Utifrån slutsatserna är det även tydligt att instrument, normer och genrepraktik är präglade av könsbetingelser och som lärare är det viktigt att vi tar

itu med dessa normer och aktivt motarbetar dem för att vidare kunna bredda elevernas perspektiv.

6.5 Metoddiskussion

Studien ämnade att synliggöra vilka faktorer som har varit av störst inflytande i informanternas val av huvudinstrument. Då studien ämnades till att få fram personliga erfarenheter och sociala företeelser, ansågs en kvalitativ studie som mest lämplig. Den semi-strukturerade intervjun gav en chans för informanterna att svara fritt och ge en djupare insyn av deras verklighet. Studien genomfördes med fem informanter av manligt kön då praktiska omständigheter gjorde det svårt att uppnå en önskvärd heterogen sammansättning vad gäller kön. En heterogen sammansättning hade kunnat förbättra studiens kvalitet då studien är präglad av sociala företeelser och könsbetingelser. Ett annorlunda urval av informanter hade kunnat ge en tydligare bild av till exempel hur förebilder är kopplade till kön och hur informanternas val av instrument återspeglas i genre och roller. Framtida studier med en heterogen sammansättning hade till exempel kunnat bidra till en tydligare bild i sambandet mellan kön och homogena förebilder.

Olika faktorer kan ha bidragit till studiens faktiska urval av informanter:

- Då intervjuerna genomfördes under en tidsbegränsad period, gjorde praktiska omständigheter det svårare att göra ett brett urval.
- En heterogen sammansättning vad gäller kön och instrument var önskvärd. Då kvinnliga elever oftast hade sång som huvudinstrument var det svårare att skapa ett urval med jämn fördelning vad gäller kön och instrument.
- Manliga elever kan ha varit mer benägna att vilja bli intervjuade då åtta av nio elever som ville delta i studien var manliga. Det här skulle kunna kopplas till tidigare litteratur kring könsrelaterade roller och normer. Ett antagande skulle kunna göras att de manliga eleverna kände sig mer bekväma i rollen som intervjuperson än de kvinnliga eleverna. En intressant jämförelse hade kunnat göras om intervjuerna genomförts av en kvinnlig representant.

I den semi-strukturerade intervjun användes en intervjuguide för att säkerställa att teman som ansågs relevanta till studien berördes. I bearbetningen av data uppenbarades många intressanta teman som var avsevärda utifrån studiens syfte vilket talar för ett relevant val av metod. Då vissa frågor ändrades genomgående, hade en pilotstudie kunnat genomföras för att på bättre sätt säkerställa utformningen av frågorna och därmed höja tillförlitligheten.

7. Referenser

- Annfelt, T. (2003, 17 Juli). Jazz as masculine space. *The Journal of Gender Research*
<https://kjonnsforskning.no/en/2003/07/jazz-masculine-space>. Åtkomst: 2022-12-05
- Baker, V, D. (2012) Gender Association with Stringed Instruments: A Four-Decade Analysis of Texas All-State Orchestras. *Texas Music Education Research*, 2012. 3-14
- Boldizar, J. P. (1991). Assessing sex typing and androgyny in children: The Children's Sex Role Inventory. *Developmental Psychology*, 27(3), 505–515.
<https://doi.org/10.1037/0012-1649.27.3.505>
- Borgström Källén, C. & Lindgren, M. (2018). Doing gender beside or in music: Significance of context and discourse in close relationship in the Swedish music classroom. *British Journal of Music Education*, 35(3), 223–235. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1017/s0265051717000316>
- Borgström Källén, C. (2014). *När musik gör skillnad: genus och genrepraktiker i samspel*. (Högskolan för scen och musik, Konstnärliga fakulteten) [Doktorsavhandling] Göteborgs universitet.
- Burgess, Robert. G (1984). *An Introduction to Field Research* (1 uppl). Allen & Unwin.
- Bryman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder* (3 uppl). Liber.
- Clawson, M-A. (1999) When Women Play the Bass: Instrument Specialization and Gender Interpretation in Alternative Rock Music. *Gender and Society*, Apr. 1999, Vol. 13, No. 2 (Apr. 1999), s. 193-210. Sage Publications LTD
- Comeau, G., Huta, V., Lu, Y., & Swirp, M. (2019). The Motivation for Learning Music (MLM) questionnaire: Assessing children's and adolescents' autonomous motivation for learning a musical instrument. *Motivation and Emotion*, 43(5), 705–718. <https://doi-org.ludwig.lub.lu.se/10.1007/s11031-019-09769-7>
- Conway, C. (2000). Gender and Musical Instrument Choice: A Phenomenological Investigation. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 146, 1–17. <http://www.jstor.org/stable/40319030>

- Cooper, P. K & Burns, C (2021) Effects of stereotype content priming on fourth and fifth grade students' gender-instrument associations and future role choice. *Psychology of Music* 2021, Vol. 49(2). 246-256.
DOI:10.1177/0305735619850624
- Fortney, P. M., Boyle, J. D., & DeCarbo, N. J. (1993). A Study of Middle School Band Students' Instrument Choices. *Journal of Research in Music Education*, 41(1), 28–39. <https://doi.org/10.2307/3345477>
- Mars, A. (2016). *När kulturer spelar med i klassrummet: En sociokulturell studie av ungdomars lärande i musik* (Institutionen för Konst Musik och Lärande) [Doktorsavhandling]. Luleå Tekniska Universitet
- Mason, J. (2002). *Qualitative Research*. 2nd Edition. SAGE Publications Ltd
- McKeage, K. M. (2004). Gender and participation in high school and college instrumental jazz ensembles. *Journal of Research in Music Education*, 52, 343–356.
- McPherson, G. E. (2000). Commitment and Practice: Key Ingredients for Achievement during the Early Stages of Learning a Musical Instrument. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*, 147, 122–127.
<http://www.jstor.org/stable/40319399>
- Nationalencyklopedin. (u.å.). Androgyn. I *NE.se*. Hämtad den 6 april 2022, från <https://www-ne-se.ludwig.lub.lu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/androgyn>
- Nunes, J. C., & Ordanini, A. (2014). I like the way it sounds: The influence of instrumentation on a pop song's place in the charts. *Musicae Scientiae*, 18(4), 392–409. <https://doi.org/10.1177/1029864914548528>
- Persson, M. (2019). *Inte bara musik: Om elevers positionerande i grundskolans musikklassrum*. Royal College of Music.
- Sandberg, R. (1996). *Musikundervisningens yttre villkor och inre liv: några variationer över ett läroplansteoretiskt tema*. Lärarhögskolan i Stockholm, Institutionen för pedagogik. [Akademisk Avhandling]. Stockholms Universitet.
- Skolverket. *Ändrade kursplaner för musik: Reviderad 2022* (2022)
<https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/aktuella-forandringar-pa->

[grundskoleniva/amnessidor-for-andrade-kursplaner-2022/praktisk-estetiska-amen/musik](https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/aktuella-forandringar-pa-gymnasial-niva/amnessidor-for-andrade-kursplaner-2022/praktisk-estetiska-amen/musik). Åtkomst: 2022-12-28

Skolverket. *Ändringar i hur betyg ska sättas och allmänna råd*: Reviderad 2022 (2022).

<https://www.skolverket.se/undervisning/gymnasieskolan/aktuella-forandringar-pa-gymnasial-niva/andringar-i-hur-betyg-ska-sattas-och-nya-allmanna-rad>

Åtkomst: 2022-12-28

Stålhammar (2004) – Music – Their Lives. The experience of music and view of music of a number of Swedish and English young people. *ACT Journal Volume 3, Number 2*, July 2004 ISSN: 1545-4517

Webb. S., Webb., B (1932). *Methods of Social Study*, Longmans, Green.

Wiedenfeld, L, M. (2012) Sex-Types and Instrument Selection: The Effect of Gender Schemas on Fifth Graders' Instrument Choices. *Texas Music Education Research*, s. 64-76 2012.

Bilaga 1: Samtyckesblankett

MUSIK-
HÖGSKOLAN
I MALMÖ

På ämneslärarutbildningen vid Musikhögskolan i Malmö skriver studenterna ett examensarbete på avancerad nivå. I detta arbete ingår att göra en egen vetenskaplig studie utifrån en fråga som kommit att engagera studenterna under utbildningens gång. Till studien samlas ofta material in vid skolor, i form av t.ex. intervjuer och observationer. Examensarbetet motsvarar 15 högskolepoäng, och utförs under totalt 10 veckor. När examensarbetet blivit godkänt publiceras det i er LUP. Det är Lunds universitets plattform för registrering och visning av publikationer samproduceras av universitetets studenter.

Datum: 2022-10-19

Samtycke till elevers medverkan i examensarbete

Jag heter Jens Clarberg och är student på KPU (Kompletterande Pedagogisk Utbildning) och går nu min sista termin. Jag kommer att ta min examen i januari 2023. Jag har inhämtat skolans godkännande till att genomföra studien. Den här studien handlar om ett examensarbete där jag kommer att skapa en datainsamling genom att intervjua olika elever på skolan. Studien kommer att fokusera på faktorer som påverkar elevernas val av huvudinstrument och jag kommer därför att ställa frågor inom olika teman som är relevanta i det här området.

Intervjuerna kommer att göras på plats i skolan och kommer att ta ungefär 30 minuter, men det finns dock en flexibilitet att göra dem längre om det finns behov till det. Jag kommer att spela in intervjuerna med hjälp av min mobil och kommer att transkribera dem efteråt. Intervjuerna kommer att göras utan att samla in personuppgifter och allt som sägs i intervjuerna kommer att redovisas konfidentiellt.Handledare och examinator kommer att kunna begära att få se det insamlade materialet men allt insamlat material kommer att förvaras oåtkomligt på Musikhögskolan i Malmö.

Arbetet kommer att utföras utifrån Vetenskapsrådets forskningsetiska principer och kommer att utgå från följande avseenden:

• Medverkan baseras på samtycke och detta samtycke kan när som helst återkallas. Alla som tillfrågas

har alltså rätt att tacka nej till att delta, eller (om de först tackar ja) rätt att avbryta sin medverkan när

som helst, utan några negativa konsekvenser.

• Deltagarna kommer att avidentifieras i det färdiga arbetet.

• Materialet kommer enbart att användas för aktuell studie och kommer att förstöras när denna är

Examinerad.

.....

Studentens underskrift och namnförtydligande

Kontaktuppgifter till student (tfn nr, e-mail):

.....

Ansvarig handledare på Musikhögskolan i Malmö:

.....

Bilaga 2: Intervjuguide

Intervjuguide

Att göra inför intervjun:

- Var noga med att fönster är stängda och att det inte finns störande ljud/distractioner.
- Kontrollera att inspelningsutrustningen fungerar som den ska.
- Skapa en behaglig miljö.
- Ha anteckningspapper och penna till hands.

Instruktioner för genomförandet av intervju:

- Alla frågor som ska läsas upp är markerade med fet stil och inleds med romerska siffror.
- På grund av den semi-strukturerade formen kommer inte frågorna ställas ordagrant men alla intervjuer kommer följa de grundläggande frågorna som markeras i fetstil.
- Preliminära följdfrågor skrivs som punktform efter frågorna men används dock som förslag och är därmed inte obligatoriska.
- Total tid till intervjun förväntas vara cirka 30 minuter men är dock flexibel på grund av den semi-strukturerade metoden.
- Text markerade i kursiv är instruktioner till intervjuaren som ej ska läsas upp.

Jag kommer att följa upp frågor på följande sätt:

- När jag inte hör/förstår ett svar.
- När ett svar är otydligt så kommer jag att sammanfatta svaret för att säkerställa att det uppfattas på rätt sätt.
- Jag kommer att ställa relevanta följdfrågor.

Del 1:

Barndom och tidiga minnen:

Innan intervjun börjar så prata gärna med studenten om hur läget är och försök att skapa en bra stämning. Beskriv hur intervjun kommer att se ut och att den ska vara öppen och avslappnad.

Inledning

Syftet med den här intervjun är att ta reda på hur olika faktorer påverkar elevers val av huvudinstrument. Dessa faktorer skulle kunna vara kulturella, sociala och/eller ekonomiska. Jag kommer att ställa öppna frågor som kommer att beröra dessa olika teman i en kronologisk ordning, dvs att vi börjar från barndomen och fortsätter framåt till nuläget. I och med att intervjuerna är personliga så kommer intervjun vara öppen där du har en chans att svara på frågorna som du tolkar dem, det finns inga rätt eller fel svar. Om jag har svårt att förstå ett svar så kan det hända att jag ber dig förklara en gång till eller så sammanfattar jag dina svar för att säkerställa att jag förstår dig rätt. Vill du inte svara på en fråga så tveka inte att hoppa över den och fortsätt med en ny fråga. Jag kommer att ställa nio frågor totalt.

i) Kan du säga något om hur du började intressera dig för musik?

- Hur har din familj påverkat ditt intresse för musik?
- Ungefär hur gammal var du då?
- Vad för intresse hade dina kompisar för musik?

ii) Beskriv den tidigaste musiklektionen du kan minnas

- Beskriv hur du upplevde läraren
- Vad var det som gjorde lektionen bra/dålig?
- Beskriv hur lektionen såg ut
- Beskriv vilka instrument du såg i musiksalen
- Hur uppfattades de olika instrumenten av eleverna?

iii) Berätta om ditt huvudinstrument

- Känner du någon annan som spelar det instrumentet?
- Vad tyckte dina föräldrar och kompisar om det?
- Hur känner du när du spelar ditt instrument?

Del 2:

Musikalisk Satsning:

- i) Berätta om din favoritgenre att musicera inom
- Vad har ditt instrument för roll i den här slags musiken?
  - Vad inspirerade dig till att spela i den genren?
  - Hur populär är den här slags musiken just nu?
- ii) Hur beslutade du att gå på en musikinriktad utbildning?
- Hur nöjd är du med utbildningen du går på?
  - Hur har dina synpunkter på musik ändrats genom din utbildning?
  - Vad tycker dina föräldrar om din inriktning?
- iii) Vem har varit dina största inspirationer?
- Hur har din sociala krets inspirerat dig?
  - Beskriv eventuella motgångar du har haft

Del 3:

Nuläget och framtiden

- i) Beskriv vilka andra huvudinstrument som är populära i skolan
- Varför tror du dessa instrument är populära?
  - Upplever du någon skillnad i hur olika instrument uppfattas på skolan?
  - Pratar elever om instrument i förhållande till kön?
- ii) Hur ser ditt musicerande ut just nu?
- Spelar du andra instrument?
  - När började du spela andra instrument?
  - Vad ledde dig till ditt val av huvudinstrument?
  - Om du hade fått välja nu – vilket instrument hade du valt som huvudinstrument?
- iii) Vad är dina mål för framtiden?

- Hur vill du jobba med musik i framtiden?
- Om du fick välja ett drömjobb inom musik, vad hade det varit?

Intervjuaren avslutar intervjun och tackar intervjupersonen för att hen ställde up. Kontrollera så att intervjun har spelats in och glöm ej att döpa om filen för att lättare kunna organisera.

